Контрольный экземпляр

Массо а мехкийн пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 3 АВГУСТ, 1989 ШУ. ★ № 92 (7750). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Укх тIеххьарча шерашка «Чечнингушстрой» гIишлой-монтажни производственни объединенена чуйоагIача гIишлон организацешта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьабоагIарех ба СМУ-7 гIишлонхой. ДIахо а иштта болх беш, дика къахьегама мулаш дахара доккхий декхараш тIанийцад цар укх шера а. Ер шу доладелча денз гIишлон-монтажни балхий хIара бетта план толамца кхоачашш тIеххкхоачашш еш хьабоагIа уж. Цудухьа шоай низаца гIишлон балхаш дара хьалхарча ворхI бетта задани хIанзлехьа кхоачашъяьй цар. Укх юхедисача деношка паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа ах бIаь эзар гаргга сома маьха гIишлон балхаш де лерхI цар. ГенподрядагIа гIишлон-монтажни балхаш дара план а йизза кхоачашъеш хьайоагIа СМУ-7 коллектив.

ЛерттIа кийчо а яь, самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа къахьега болабеннача цу СМУ гIишлонхоша беттагара беттага дикагIа хулийт шоай технико-экономически хьокхамаш. Къахьегама овсарле лакхъяра ах шера план 101 процент кхоачашъяьй цар. ГIишлон балхашка дIабода мах лохбарах, кхом барен хьурмат дарен режим чIоагIъярах цу юкъа планал совгIа 68 эзар сом пайда баьб. Экономически реформа хьалашка къахьегача коллектива балха тIа керттерча хьокхамех цаI лоархIаш ба из.

СМУ-7 бригадашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхачарех я Василец Александр керте латтача монтажникий бригада коллектив. Цхьаккха бутт дIабахийтац цо ший задани 110 процентал чухьнахьа кхоачашъяь. ХIара сменагIа нормаш 115—120 процент кхоачаш а еш, хьинаре къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба укхаза пхелагIча разряда плотникаш Клочков Владимири Кузнецов Леви.

Деша дай бац

Республикерча транспортни организацешта юкъе эггара йоккхагIа лоархIачарех я «Чеченингушавтотранс» яха территориальни производственни объединени. Халкъа боахама мовхьаш дIаюха кхахьара, пассажираш дIа-хьа бигара керттера дукъ тIалаттачарех я цун коллектив. Цу даькъе доккхий декхараш тIанийцад цо шийтталагIча пятилетка диълагIча шера. Чакхбоалаш латт хьалхара ворхI бутт. Долче, мишта кхоачашду шоаш тIанийца декхараш объединене транспортникаша? ХIанзалца хьа баьча балха итогаша хьахьокхачох уж шоай деша дай хиннабац. Халкъа боахама мовхьаш дIа-хьа дахьара паччахьалкхен план 88,7 процент мара кхоачашъяьяц цар. ДIа ца дохьийташ дисад 744 эзар тонн гаргга мовхьаш. Пассажираш дIа-хьа бигарах еча валови доходий заданех а гаьнна лоархIабаьбац уж.

IАНГА КИЙЧДАЛАРГА ХЬОЖАШ

КХОАНЕНГА МА ДЕХКА

Iан еча кийчон тIехьаюсаш хьайоагIа город Назраьнь дукхача шерашка денз. Бахьанаш а ховш да. Цкъа-дале, из да кийчо еш йола система лерттIа вIаштIехьъяьккха ца хинналга; шоллагI-дале, цу гIулакха хьахецаш дола ахча кIезига хинналга. Цlаккха 200 эзар сомал тIех ца доалаш хьаденад из хIанзалца. Наькъашка дувла кIоагаш дIакъовлача из дIа а дахийте Iоховшар назрановцаш. ХIаьта кхыдола балхаш — хин турбашта цIеношта еш йола ремонт тайп-тайпара предприятеш оарцагI а йоахаш, цар чотагIа дора. Цар а Iаяха моттийтара даьр мара дацар. Цудухьа дикка тишбеннаб города боахам, ковкарт. Къаьстта доккха зе хиннад фусамий фондана, лаьтта кIалхарча хин, газа, электросистемана.

ХIаьта укх тIеххьарча хана, къаьстта укх шера, вIалла ца хинна эргалонаш хулаш йоагIа городе. Из Iанга кийчъяра кулгалдеча а тIахьожам лоаттабеча а райсовета комиссе председателаца, КПСС райкома шоллагIча секретараца В. А. Абрашинца къамаьл хилар са цох лаьца.

— МалагIа новкъостал ду района боахам Iанга кийчбара республика министерствашта а ведомствашта а? — аьнна даьча хаттара жоп, луш Валерий Александровича дийцар;

Бакъдар ала деза: укх тIеххьарча хана республикански министерствашта а ведомствашта а дукхагIа теркам бу района шоашкара эшача гIулакха. Масала, коммунальни боахама министерствера ена (министр нов. Арсанукаев) бIарчча бригада йоалл городской котельни пуско-наладочни балхаш деш. Iанга кийчо еча даькъе керттера объект из я тха городе. Оаха баркал оал цу министерствана. ХIаьта а ала деза: йоккха къел я запорни арматура, турбашца тоъарца ювзаенна. Тхо тхоаш а дагIац Iохайша. Укх шера оаха районе вIашагIъеллача кердача объединенес ПУЖКХ оал цох тхона вIалла ца хийттача тайпара эргадаьхад тха гIулакхаш. Хьинар долаш, дика организатор ва цига демократически хьисапе наха шоаш хержа вола начальник А. Мальсагов а. Тхьовра оаш даь хаттар дицдалалехьа аргда аз: хьалха хинначул шозза дукхагIа ахча а хьахец тхона республика финансови органаша, пунга хьежжа шозза дукхагIа оаха балхаш хьа а ду. Юххера а сона ала ловра: Iанга кийчо яра дола дош райисполкомо цахаддаш ший теркаме лоаттаду, аьнна. Майчакхбоаллаш лаьрххIа цу гIулакха хетаяь райисполкома заседани хилар промышленни предприятей, организацей, учрежденей кулгалхой тIа а бийха. Август чакхбоаллаш цу решенех фу даьд, фу даьдац, хьожаш цхьаькха цхьа заседани а хургья.

ХIаьта хIанз хьожаргда вай моттигашка хьадер фуд, фу эш, фу тоъац, фу вIаштIехьдоал назрановций шоай город Iанга кийчъеча.

ДIадолалуше а теркалдергда вай керттера мухь дIахьор вай йийца керда служба — ПУЖКХ йолга. Хьалха хиннача ихаь организацех вIашагIъелла я из. Цунна юкъе яхай хьалха хинна «Водоканал» горсеть, коммунхоз. Ийъ бригада вIашагI а елла дIадоладаьд город Iанга кийчъяра балхаш. Эггара хьалхарча плане — тховнаш да. КIувнаца, рубероидаца кхаьла чакхдаьннад №№ 1, 3, 5, 10, 12, 18, 21, 23 йола дукхказа вIаштIардаь цIенош. Уж я хьалха «Электроинструмент» завода, кхыча предприятей, ведомствай кара а йолаш дуккхача шерашка биркъъенна хьайоагIа фусамаш. Деррига а цу цIеношка хIанзе дIадахийтар 140 эзар сом ахча да. Подвалаш, наIараш, кораш, подъездаш тоаеча а дукха балхаш деш латт. Шелал хьатIакхачалехьа уж балхаш дергда 350 эзар сома маьха.

ГIишлонхоша шоаш цIенош деча хана йита «чан лараш» а гучаювл коммунальникашта. Дукха моттигаш нийслу тховнаш тIа вIалла кIув, рубероид ца юллаш керда цIенош эксплуатаце дIаденна. Цудухьа Iальмате дукха зе хиннад къаьстта лакхехьа ядача этажашта. Цу хьакъехьа эггара кIалдисарех хиннад «Электроинструмент» завода болхлошта хьалдаь бIаь квартира чуйола «кхо са бола» цIа. Цун бада тIа кIув-м хац, кхыметтел рубероид а йилла хиннаяц. ХIанз-м коммунальникаша шоашка хьакхьачачул тIехьагIа доал ду цунна. Тхов капитальни ремонт а яь тоабаьб.

Ремонтни балхаш тайп-тайпарча хьисапе ду укхаза: подрядни договорех, кооперативай низаца гIишлонхой организацей новкъосталца.

ХIаьта а цхьа хIама да новкъарле еш. Фуд аьлча, городе хIанз а дукха цIенош да шо-шоай дай болаш, вешта аьлча, ведомствай. Цар шоай цIеношта доагIача тайпара Iуна ца дар бахьан долаш, царна уллув латта коммунальни дараш а талхаргдола белгалонаш я хIанзехьа а хьагуш. Масала, АПО чуйоагIаш йолча РТП кара да московская, 18 яхача адресагIа дола 65-квартирни цIа. Цун подвалаш чу йолха хин турбаш еха хилар бахьан долаш гонахьарча цIеношта а зе хулаш доагIа. ХIана аьлча, цун подвалашка Iовш дола хий лотокашка гIолла кхыча цIеной подвалашка ух. Цун подвалашкара хий чуух тхона яхаш цахаддаш леткъаш хьабоагIа №№ 11, 13, 21 йолча цIенош чу баха нах.

Городо Iан еш йола кийчо нах бахача цIеношца ювзаенна Iац. Из кийчо е еза нах балха боахкача моттигашка а. Цу хьакъехьа эггара хьохкаме хила езарех яр. «Электроинструмент» яха завод. Бакъда хIанз а дакъайлаяц укхаза Iай лоа дашача хана лакхера ладар чууха моттигаш, сквознякаш хулийта корий къоргаш, тоальяц еха наIараш.

ДIахо, машиностроителаш баха юрт улл цу завода гаьна йоаццаш. Хий дIакхачац цу юрта дуккхача цIеношка. Завод юллача хана къаьсткъаьста дезал чу баха аьнна хьалдаь цIенош да уж. Дукха хIама дац из проблема дIаяккхара эшар. — 700 метр турбаш хувцар мара. КIалйоахкараш талхай.

Дика дар, нагахьа санна, завод Iанга кийчъяра вIашагIъелла комисси (председатель — завода директор Х. Тамасханов) шелал хьатIаярга а ца хьежаш оарцагIйоаларе.

Цу хьакъехьа хьокхам эца мегаргболаш я цу завода лоалахо трикотажни фабрика. Цигара ремонтни балхаш чакхдаьнна дала доахк.

Юххера а ала доагIа: кийчонга диллача ахангахьа мара кхачаяц город. Нагахьа санна, вай аьннача тайпара, города коммунальни служба ший декхар кхоачашде оарцагIъяьиннаяле а, ведомствай ремонтни службаш мела хьувз шоай предприятеш Iанга кийчъяра. Къаьстта тIехьаюс цу гIулакха кирпишк ю завод, вай йийца РТП кхыйола предприятеш организацеш, учрежденеш.

Лоацца аьлча Iа хьатIадоагIалга ца ховш а ба цхьабола города дай.

М. ЗАНГИЕВ,
тха соб. корр.

Госприемка системагIа вай республике эггара хьалхарчарца болх бе йолаеннарех я СССР 60 шу дизара цIерагIча Грозненски «Оргтехника» яхача производственни объединенена чуйоагIача «Электроприбор» яхача завода машинашъерий коллектив. Ши шуи ворхI бутти бизаб кердача хьисапе из къахьега йолаенна. Хьаеш йола продукци дикагIа хилийтара фуд цунна цу юкъа карагIдаьннар? Цу лостамагIа дика кайоалаш машинашъераша къахьийга хилар хьахьокхаш цхьа масал доаладергда вай. Заводе еррига арахецача продукцех ОТК болхлоша, иштта Госприемка служба па соцаеш дIайохийташ йола продукци 99 процент я. ХIаьта еррига продукци а хийцца чакхйоалийташ йола участкаш а я укхаза.

Царех цаI я гальваника участка коллектив. Цо хьаеш мел йола продукци дикен тIехдикеи мара яц. Укхаза къахьегача дукхагIболча болхлоша бокъо яьккхай шоай тамагIа а долаш продукци арахеца. Царех цаI я шарикови ручкашта эша оатхалаш хьаеш йола монтажница Н. Яроцкина. Цхьа моттиг нийслац зIамига хинна а брак йола продукци цо чакхъялийта. Иштта цIена ший декхараш кхоачашдечарех я хромовщик, къахьегама ветеран Т. Масуева. Заводерча кагирхой хьехамчех эггара дикагIа лоархIачарех я из. Ший опыт, дикагIйола балха методаш камаьрша дIайовзийташ цаI-шиъ говзанча цо кийч ца еш цхьа шу дIадодац. ХIара сменагIа нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю цу шиъне а. Цудухьа графикал цхьа-ши бутт хьалхабаьнна пятилетка диълагIча шера план кхоачашъеш хьабоагIа уж.

СУРТА ТIА: монтажница Н. Яроцкина, хромовщик Т. Масуева.
И. ПЛИЕВА сурт.

ТIЕХЬАБУСАРАШ БОЛЧА

«КИРПИШКИЙ ЦУ»

Укх деношка Гудемерсски района гIишлонхой болча волаш дукха хезар сона моттигерча кирпишкаш еча заводе эттача хьалах дувцаш. Нах чIоаггIа раьза бацар цига арахецача продукцена.

— Царех кирпишкаш алар доккха эхь да, — йоахар цхьание. — Объекте хьакхачале нийсса ахаш е цхьайолча хана кхы дукхагIа а дIакъаст уж. Ше мабарра кирпишкий цу ба-кх.

— Хьалйотта велча, арахьа йохийтача кирпишкий шаьра оагIув лаха геттара хала да, — Iолаткъар шоллагIвар. — Саьнаш кагденна, муаш доахкаш, гоамачIоама хул дукхагIйола кирпишкаш. Сона хезачох, пишка чура арайоаххаше, объекташка дIакхахьа йиш яц уж, шелъяллалца сабар де деза. ХIаьта тхона дукхагIйолча хана хьакхухьийта продукци цIерийлара араяьккхача санна йIайха хул, дIатIавахача юхь мерцаш.

— Из мара дeций, — къамаьла юкъевера кхоалагIвар. — Хийла нийслу клеткаца 100 — 200 кирпишк ца тоъаш, Цхьан машина тIа 5 — 6 клетка йодаш хилча, мел «пайда» бу шийна заводо, мел доккхий зенаш ду гIишлон организацешта. ХIаьта из дIааьлча, бокъонца тIаьнашта овтт кирпишкашъераш.

Уж къамаьлаш дег чу латташ кхьчар со заводе. Эггара хьалха бIарг тIаэттар предприяте коа наIарах арайоахача кирпишках етта йолча «КамАЗа». Iи хьалъухар цун кузов чура.

— Дика продукци арахецарах вIалла дувцалга а яц, — аьлар завода директора Хажиев Лаьчас. — Тха хьалашка де йиш йолаш хIама дац из. Керттера бахьан — 90 процент оборудовани тишъеннай, къаеннай, капитальни ремонт е езача дIакхаьчай.

Карарча шера хьалхарча ялх бетта предприяте коллективана оттаяь план 8519 эзар кирпишк яр. Цо из декхар 94,7 процент мара кхоачашдинзар. Кхы а лохагIа ба поставкаш яра хьокхам — 93 процент. Эггара новкъагIдар: шерагара шерага лохлуш доагIа производства боарамаш.

Ала йиш яц, укхаза шоай гIулакх дика довзаш нах бац, аьина. Дуккхача шерашка хьинаре къахьегаш ба заводе смена мастер Л. Котелевская, болхло С. Гиляев, слесарь В. Семзаев водитель М. Измайлов, садчик Х. Касумова, кхыбараш. Цхьабакъда, болаш ба болх юхатеттараш а. Масала, даим тIехьаюсаш я мастер Х. Майраев керте латта смена.

Заводагара лазар дIадаьннад цун гIонна болча боахамга а. Цахаддаш зе деш ба из. Iамашка хургба яьха чкъара, бешамашка хургда яьха баьцадаараши соми доацаш да. Болхлой леткъ шоай хьашташ дизза кхоачашдац, яхаш. Пайдане салаIара а къахьегаш боабаь низ меттаоттабара а таронаш йолаш бац уж. ХIанз завода кулгалхошта дагадехад гIонна бола боахам арендагIа лелабе дIабала. Цхьабакъда, мала лоархIавергва цох пайда баргба ала?

— Йайха йолаш кирпицк объекташка дIакххахьийта йиш яц яха инструкци хьахьокхал сога, — йоах директора. — ХIаьта кирпишкаш тоъац яха хабараши ябакха зурмеи цаI хет сона. Со воалларгвац уж цхьацца дагаръеш. Цул совгIа, гIишлонхоша уж лечкъаяц, «аьттехьа» йохкаш ала мала лоархIавергва.

Директора яххача бесса къаеннай завод ше а цу чу латта оборудовани а. Цхьабакъда, кирпишк халкъа боахама чIоаггIа эшаш хилар бахьан долаш, предприяти лоацача юкъа а дIакъовла таро яц. ТIаккха сенна дувц овлангара денз реконструкци ярах. Из-м цхьаккха дича а хIанзарчоа де йиш йолаш хIама дац.

ГIишлон материалаш хьогвенначоа хий мо эшаш я районе. Къаьстта кирпишк. Лаьтта текха лоамашкара укхаза баха Iобаьхка нах Iалаьмате чIоагIа хьежаш ба цунга. Сатувс цар гIулакх дикалгахьа дерзарга. Цхьабакъда, хIанзарчоа царга а моттигерча гIишлон организацей болхлошка а дIакхоачар дукхагIча даькъе дика продукци а йоацаш, кирпишкий цу ба. Сенна боабу низ а бийдал а из дара?

М. МАЖИТОВ.

КПСС обкоме

ПЕРЕСТРОЙКА АВАНГАРДЕ

Перестройка толам хоадам беча боараме юххьанцарча партийни организацеша тIагIертта а леррагIа а болх баро къоастабу. Цар нахаца хьинаре политически, организаторски, кхескн, организаторски, кхетам балара болх барца мара эшалургдац экономике, социальни сфере, культуре этта чоалхане хьал.

МалагIа резерваш болх бе йолаялийта еза-те юххьанцарча парторганизацей авангардни лоархIам айбара? Мишта къоастаергъярте республика социально-экономически дегIакхувлара новкъарле еш йола ира проблемаш?

Уж а укх шера 18 июле хиннача КПСС ЦК совещане белгалъяьхача установкашеи рекомендацешеи хьалхадоахаш дола дешаш а, партийни мугIараш чIоагIдара хьакъехьара Центральни Комитета тIанийца соцам а бийцар КПСС обкома секретараши бюро членаши г. Грознерча юххьанцарча партогранизацей секретаращца вIашагIкхийттача хана.

Парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева гулбеннарашта республика халкъа боахамерча хьалах бола хоам бир, иштта цо дийцар городашка, юрташка бахача наха медицински, торгови, бытови гIулакх деча йолаш йолча проблемех. Нохч-ГIалгIайчен моллагIа отрасль хьаийцача Российски Федераце тIехьаюсачарна юкъе я.

УнахцIено лораеча, чуIе фусамаш хьалъеча, гIулакх дара сфере — массанахьа а кхы дIахо лаха йиш йоаца хьал хьахиннад. ЧIоаггIа эшача товарий дефицито наьха са хоададаьд. ХIанз гIулакх, тикашка талонех йохкаш йола продукташ а тIехьа йоацача дIахкаьчад.

Фу хиннад? Керттера бахьан латт, белгалдаькхар Д. Г. Завгаева, министерствашеи ведомствашеи, предприятешеи боахамаши во болх барах, цхьаболча кулгалхоша наьха йоакхо яра гIулакх тесса леладарах. Кхыча республикашца, областашца нийсдича Нохч-ГIалгIайчен социальни сфера дегIакхувлара кхы кIезигагIа йоацаш средстваш хьакъестаю, цхьабакъда уж геттара во караерзаю. Цхьаболча кулгалхоша шоаш лерттIа болх ца бар объективни лоархIача бахьанашца къайла кхухь, фуннагIа-моллагIа даь а бехктокхама кIалхарбовла гIерт. ХIанз а тIехьа йолаш я ца даьр даьд яха факташ. Масала, Госкомстата отчетех дикал йола халкъа боахама эша товараш арахецара гIулакх дика латт. ХIаьта бокъонца техкача? ДIадахача шераца нийсдича уж арахецара план 84,9 процент мара кхоачашъяьяц.

Цу тайпара сурт гучадаьлар кхыча позицешка а. Хьана эш-те цу тайпара харцлер? Керттерча даькъе лерттIа гIулакх кхоачашде ца могараштa, фуннагIа-моллагIа даь а кулгалдара балха тIа бисса гIертарашта. Тамаш я-кх цар из вIаштIехьдоале.

Юххьанцарча парторганизацеша шоай предприятешкарча гIулакхий хьала кIоаргга анализ е, хьаIайна проблемаш къоастаяра наькъаш белгалдаха деза, хIаьта керттердар — тIатеIIа хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде гIортар.

Цига къаьстта чIоагIа теркам тIабахийта дийцар нах кхачанца Iалашбара дош. ХIаьта республике дикка дукхагIа кхачан продукташ арахецара реальни тараш я. Йоккхий резерваш я промышленни предприятей, наьха коашкара гIонна долча боахамашка. Цхьабакъда, партийни, советски, боахама органаша цу гIулакха йоаггIа терко яц. Дуккхача предприятей гIонна дола боахамаш дац, вокхар из гIулакх тесса дитад.

Общественни транспорт, бувзам, наха бытови гIулакх дара санна вахаре лоархIаме йолча отраслашка геттара чоалхане хьал хьахиннад. ВIашагIкхетаре къамаьл даьча Грозненски производственно-швейни объединене парткома секретара А. Гаряева, «Вторчермета» предприяте партбюро секретара Ш. Магомаева, Грозный станце мовхьаш тIадоттачеи Iадоассадечен дистанце партбюро секретара Н. Светличнаяс, иштта кхычар белгалдоахар дукхагIйола проблемаш дуккхача шерашка къоаста ца елга. Партийни комитеташа чIоагIа ледара шоай балха стили методаши хувцалга, дукхагIйолча хана боахамий органий метта а увтташ, цар болх кхоачашбелга. ТIанийеш йола решенеш къоастаяра тIехьа лерттIа тIахьожам лоатта ца белгах, тIадилла гIулакх кхоачашдара дисциплина во йолгах, кадрашкара доаггIар хьа ца дехалга.

Юххьанцарча парторганизацеша мамогга низ тIабахийта беза этта хьал тоадара. Къаьстта теркам тIаоза беза радикальни экономически реформа яра, къамашта юкъера отношенеш чIоагIъяра, социальни сфера дегIакхувлара, наьха хьал-таро тоаяра дешашта. Юххьанцара организацеш перестройка авангарде хила еза, из практически кхоачашъяра новкъарле ечарца хаьдда къовсам лоаттабе беза.

ТОЛАМ БАЬККХАБ

Медицински инструменташ еча Гудермесски заводе шерра яьржай Сийлахьбоккхача Октябра 72 шу дизара хетаяь социалистически яхь. Цо аьттув беннаб цу предприяте коллективана товарни продукци арахецара ворхI бетта план 102 процент чхоачашъе. БIаь процент кхоачашдаьд паччахьалкхенна поставкаш яра декхар. ЛийрхIачул совгIа арахийцай 45 эзар сома маьха медицински инструменташ, дикка лакхъеннай къахьегама овсарле, продукцех дIадодар лохдара чотагIа 80 эзар сом Iодиллад завода кассе. Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб укхаза аьшка пхьар М. Мазов, полировщица А. Алиева, токарь Л. Жукова, слесарь М. Мачигов.

Н. БОРИСОВ.

* * *

Гаьна дац Iа. Цу ханага лерттIа кийчо е дага болаш, ахкан хьалхарча бетта денз шурий-товарни фермана ремонт е болабеннаб Грозненски района «Гикаловское» яхача производственни объединенена чубоагIача керттерча боахама гIишлонхой. ХIанзле цар тоаяь яьккхай кхоъ коровник, хийцай транспортерий зIанараш, редуктораш, меттайоалаяьй наIараш, кораш, хьайнаш. Из деча хьинаре къахьийгад А. Жукова, И. Морозова, Х. Садаева. Эшаш мел йолча гIишлон материалашца Iалашбаьб уж прораба И. Юсаева. ХIанз ферма коашиъ отар хьалдеши аралаьхка доахан латтаргдола моттигаш тоаеши ба гIишлонхой.

* * *

Доккха дац «Пригородный» совхоза хьажкIий кха. Цига силоса лаьрхIа хьажкIаш хьокхаш ва комбайнер Чушпаров Хьусен. ХIаьта цо ший декхар дика кхоачашдеш хилара тешал деш да боахама хьайбаш леладераша дулхи шурен йоаккхачеи из продукци паччахьалкхенга йохкачеи пахаддаш доаха толамаш. ХIанз шовзткъа шу дизад Хьусена из болх бу. Цу юкъа дукха сийлен грамоташ, ахчан совгIаташ тийннад цунна.

С. М. ЯСУЕВ.

АРЕНДАНА — ШЕРРА НИКЪ

ДЕКХАРАШ

Сулейманов Рамзанах лаьца дукха дикадар хеза вар со из вIалла сайна вовзале хьалха а. Укх тIеххьарча хана арендага а ваьнна, Шалински района «Московский» совхоза детташ дола доахан леладеча звенон кулгалхо ва из. Эггара дIайхагIдола дешаш аьлар цох цу боахама партийни организаце секретара Масаев Ахьмада, директора Заврнев Мусас. Цар из белгалваьккхар хьинар дола къахьегамхо а эхь-эздели гIулакхи дола саг а санна.

Шурий-товарни ферме кхаьчача, воддаше а доахан латтача корпусе чуваьлар со. Дего хьайоахар сога: Рамзан цига ва. Юкъ юкъе гон а тохаш, хьайна тIагIолла теха ардакх дIачIоагIъеш воаллар из. Аз бена никъ дIабайзача, ше деш дола гIулакх дита а дита, хьаюстараваьлар звеньевой.

— Са керттера уйла дукха шура луш дола доахан дебадарца ювзаенна я, — аьлар цо. — Цу тайпара дараш кIезига дац тха Iулаца. Масала, «Голубка» яхача Iатто хIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 34 килограмм шура лу. БIарчча фляга! Цул дукха тIехьабисац кхо ведар шура луш бола Майка. Хьажал, дегIадаьхкача капиталистически мехкашкара фермераша цу тайпара доахан мара леладац. Цхьан дешаца аьлча, Iул шерде а ца гIерташ, хьайбаша хьалур алсамдаккха гIерт уж. ХIаьта вай хIанз а дукха леладу духхьал органикана мара пайдана доаца доахан.

Арендатор хилале хьалха бокха вахара никъ баь ва Рамзан. БархI шу да духхьал «Московский» совхозе хьайбаш леладеш из вола а. МассеХк шу хьалха ший атта йоаца професси йита а пенсе ваха а дага вар из. Цхьабакъда, дезала подрядах хьахезача хувпаелар цун уйла. Ший сесагаца, йоккха опыт йолча доярkaца Обиденко Нинайца цхьана лелале детташ дола доахан хьаийцар цо. Кхычарна масал долаш къа а хьийгар. Цхьабакъда; ший ханнахьа пенсе яхар цIеннана. Цхьаь висача Рамзана арендни звено вIашагIъеллар.

Тахан цунна уллув къахьегаш ба дояркаш Темерсултанова Халишати Касапова Аннаш. Совхозе меттел районе а дикагIчарех ба уж. Карарча шера хьалхарча ялх бетта хIара кхоабача Iаттагара 3 эзар килограмм шура яьккха Iийнабац уж. Тешанзар со уж дешаш хьахезача, цхьабакъда, сводкашка хьежача шеко дIаяьлар.

Арендатораша лелабу 44 етти духхьашха дехка 6 шинари. Цхьан Iаттагара юкъера лаьрхIача 17 — 18 килограмм шура йоаккх цар дийнахьа. Из а тIеххьара боарам лоархIаш бац уж.

— ДIабахача ялх бетта тхона оттаяь план 83 тонн шура яр, — аьлар Рамзана. — Бакъдар аьлча, из декхар низкъала хеташ дар тхо. Июнь чакхбаьлча тхоашта карагIдаьнначун чот техар оаха: 112 тонн продукци паччахьалкхенна дIачуяла аьттув баьннабар тха.

Арендатораша ялх бетта даьр бIарччача шера шоаш дича геттара гIадгIоргбола фермай болхлой кIезига бац Шалински районе. Царна гIанахьа бIаргадайнадац цу тайпара хьокхамаш.

— Тхона чIоаггIа новкъадолаш хIама нийсделар ер шу долалуш, — аьлар Сулейманова. — Арендага довлача хана, цхьан Iаттагара яккха езача шурийна оттаяь план йоккха яр — 3700 килограмм. Масала, соахка ах тонн кIезигагIа яр из. Долче, болх дикагIа мел бу халагIа хул оаха дIаоза леза дукъ. Уж планаш тIазца па туташ дукха хальккхар оаха.

Къамаьл дац, наьха къахьегамцара безам совбоаккхаргбола никъ бац совхоза кулгалхоша хержар. Парте арадаьхача дуккхача документаша хьалхадоаккх, арендатораштa хьалхарча шерашка увттаю планаш кхоачашъяра низкъала хила йиш йоацилга. Хьагучох, цох бицбеннаб укхаза.

— Тхона-м хетац уж планаш йоккхий, — йоах Масаева.—Арендатораша леладераш Iаьржа-бсарха фух дола доахан да. Цар маша дукхагIа лу, шура хьаьнагIа хул. Цудухьа планаш а лакха я.

Цу дешаща бакъъю совхоза кулгалхоша шоай нийса йоаца позици.

Хьалхашка латта декхараш аттачарех деце а, сентябра тIеххьарча деношка царех лоархIабе дага ба арендатораш. ХIаьта планал тIех йола продукци шоашта ловчча маьхалъяккха бокъо йолаш ба уж. Мадарра аьлча, шоашта а паччахьалкхенна а пайда болаш къахьег цар.

М. КАРТОЕВ.

ВАЙ-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

НАХ ХЬАГАШ БАХА ДЕЗАЛ

Халахете а, хIанз а тIехьа вайна юкъе нийслу кхыча къамах йола саг йоалаяьчунна пIелг тIахьокхаш, цхьа во хIама цунна карагIдаьлча санна пунцара гIулакхаш тесса дуташ, хийра бувлаш бола нах. Уж санна бараш доккхача хьаькъала дай бац, ала мегаргдолаш да. Дукха масалаш доаладе йиш я кхыча къамех йола саг йоалаяь, барт-цхьоагIо йола беркате, ираз дола интернациональни дезал хьахинна бахача нахах лаьца.

Иштта болча интернациональни дезалех ба Самашкински консервни заводе къахьегача Солсанов Бексултанеи цун сесага Хасаншина Галинайи бараш. Шовзткъа шу гаргга ха я уж шиъ вIашагIкхийтта. Шоай са санна безаш, бIарга ца гуш ди-бийса даьлча шера нийсса хеташ бар уж 1951 шера. Цудухьа шаккхе а барта а болаш Бексултана йоалаю татарка Галина.

— Нохчий къаман дика гIулакхаш, традицеш хьаллоацаш, сай маьра сийдеш, цун гаргара нахи изи вIашка увзаш хьаенай со тахаиалца, — яхаш дувц Галинас, — долче, са къаман традицеш тIа-тIа кIоаргагIа йовза гIерташ, уж лоархIаш, са дагара волаш ваьхав Бексултан а.

ДIаяха ха дага а лувцаш, Солсанов Бексултана дувц: сои Галинаи хIаьтта вIашагIа а кхийтта, даха хайша шераш дар уж. Сов чIоагIа тхо безаме дахаш хиларах тхоца бахача вайнаха, къоанойша цIена тIехье кхуйла шун аьле ловца боаккхар тхона. Цу хана дукха кхетадацар аз цу дешай мел кIоарга маIан да. Тахан дезал кхийначул тIехьагIа дика кхийттав со уж дег тIара доагIа дешаш хинналгах.

Юххьанца шоаш баха хайшача шерашка шоашта даьха ловцаш кхоачаш хиннарг лоархI хIанз Бексултана. Шоаш вIашагIкхийтта керда вахар диллача хана устцIаьшта найц и дезала цIенда а хинна дIаэттар Солсанов Бексултан. Цхьаь бисача кхалнаха тIалатта бала байбир цо. Морально а материально а хьаллаьцар цо Галинай нанеи йишеи. ХIаьта ший аргIагIа башха-дика нус хинна дIаэттача Галинас чIоагIа лоархIар ший маьр вежарий, йижарий, гаргара мел бола нах.

«Iа даь дика а корадоагIаргда хьона» оалаш да халкъа кица. Из цу шиннена а корадаьд ала йиш йолаш да хIанз. Наха ловцаш мадаххара цIена тIехье хьалкхийннай цу шинне. Молаш, дуаш, айлаюкъе лелаш боацаш, харцахьарча наькъа тIа ваьнна цхьаккха дезалхо воацаш ираз долаш, беркате интернациональни дезал хьахиннаб цар. Иштта оал царех уж бовзаш мел бараша а.

Бексултани Галинаи цхьана бахача шерашка виъ воI хиннав цар. ЗIамига болча хана денз хьаьнала къахьега Iомабеш, царга дешийташ хьалкхебаьб уж даси нанаси. Дукха кхетама болх баьб цар шоай къонгашца боккхагIбарий сийдергдолаш, моллагIча къаман вале а,хало тIакхаьча саг хьаллоацаргволаш, нахаца товш, Iимерза бахаш хургболаш уж хьалкхебара. Лер йоацаш дайнадац цар хьийга къа.

Халкъа боахаме бехктокхаме моттигаш хьа а лийца, вахара новкъа баьннаб цар къонгаш. Царна шаьра хов эрсий, нохчий, татарий метташ. Харцахьарча наькъа тIа ца боалаш, берригаш а хьаьнала къахьегаш ба вай мехкарча тайп-тайпарча регионашка. ВоккхагIвола воI Солсанов Албик яйгача атлетика воккхагIвола тренер а волаш городе Бобруйске къахьегаш ва, шоллагIвола воI Iамирхан лакхера милицейски школа чакх а яьккха, ший воккхагIвола воша Албик вахача Бобруйске следователь волаш болх беш ва. Цар а шоай дезал ба. ВоккхагIчун сесаг я нохчо Малика, вокханъяр эрсе Елена.

— Шоайла Iалаьмате тIера ба са къонгаш, — йоах Бексултана.— ХIаьта царга хьежжа шоайла тIера а безаме а ба цар истий а. Хьо эрсе, со нохчо яха юкъъехка дешаш цIаккха хозаргдац хьона царех цхьаьнне а оагIонгахьара,— яхаш дувц по дIахо. Уж шоайла доазув доацаш тIера хиларах дола масалаш кхувл къоаночо. Эргабаьккха кхача кийчбаь цхьа ди дIадахийтац цар шоайла дIачухьачу ца болхаш. Вежарех моллагIчо а ший берашта барзкъа, кога гIирс эцача хана цхьа моттиг нийслац цо ший веший бераш къоастадаь.

Хьаьнала къахьегаш бола нах массаза а хиннаб вай мехка сийдолаш. Царех ба Бексултана кхоалагIвола воI Тимури виълагIвар — ИбраьхIими. Тюменски областе граждански авиаце летчик волаш болх беш ва Тимур. Шийна тIадаьккха декхараш хадданза цIенеи диззаи кхоачашдеш волча цун чIоагIа сийду цунца цхьана къахьегаш болча новкъосташа - летчикаша, из болх беш волча организапе кулгалхоша. ЗIамагIвола ИбраьхIим Грозненски мехкдаьтта институт чакх а яьккха, вай мехка столице Москве цхьан заводе оператор волаш къахьегаш ва. Укхаза цун ба дукха доттагIий: эрсий, украинцаш, эрмалой, кхыча къамех бола нах.

— Беррига къонгаши несарийи мехкарча тайп-тайпарча регионашка дIабекъа а бенна, баха ма хайшабий шун, Галина Исмаиловна, сагота хетий шоана? — аьнна шийга даьча хатара жоп а луш, цо аьлар:

— Саготде кхоадайтац тхо цар. СалоIача мукъача деношка, деза цIейш долча хана, иштта уж отпускагIа болча бетташка, тхо долча хьоашалгIа боагIа уж, тхона эшаш дола хIама кхо а дац цар. Къоаной дог хьаста-м дукха хIама мича эш, из цар дика а кхетаду.

Кховзткъеи пхи шу дизад хIанз Хасаншина Галина Исмаиловнай. Дукха ха я цунна пенси хьожадаь. Цхьабакъда, дукккхача шерашка ше къахьегаш хинначa барт-цхьоагIо йолча коллективах къоаста ца луш, консервни заводе болх беш я из. Иштта укхаза къахьегаш ва цун мар Бексултан а. Предприятерча производственникех, кагирхой хьехамчех эггара дикагIа лоархIачарех я Галина.

— Къахьегама, производственни, исполнительски дисциплина цул дикагIа йолаш, шийна тIабилла моллагIбола болх цул цIенагIа кхоачашбеш саг коравоагIаргвац заводе, — яхаш дувц цунах завода директора Ахмадов Вахас, иштта из мел йовзачар. Из доккха тешал да.

Ший опыт камаьрша дIалуш, цо хьалкхебаь бухгалтераш хIанз къахьегаш ба районерча тайп-тайпарча учрежденешка. Царех ба эрсий кхалнах — Людмила, Ларнса, Лида. Кастта производство а йита ше пенсе дIаяха кийчлуш йоландаь, ший метта болх бе цо Iомаеш я нохчий йоI Батаева Хьава. Бухгалтера балхах из дика кхеташ йоагIандаь, цунна чIоагIа раьза я Галина Исмаиловна.

Б. КОСТОЕВ.

ГIУЛАКХ МИШТА ДУ ШОАНА?

САГОТА ЦА ХИЛЧА

Хьалха вIалла ца хиннача тайпара боккха теркам тIабохийт вай мехка бахача наха хIанз араювлача кепайоазон изданешта. Из тамаш йолаш дац. ДегIайоагIаш латт перестройка, хIара денна хулаш хувцамаш да. Цудухьа, вай паччахьалкхеи а общества а вахарах лаьца керда хоамаш ха лов наха. ХIаьта, мичара ховргда царна уж? Эггара хьалха газеташтеи журналаштеи тIера ха дезаш дар уж. Нахага уж хоамаш чехкагIа дIакхоачаргдолаш мел эша подписка а ю. Цхьабакъда, подписка ярах дош хургдац, ший ханнахьа газеташи журналаши подписчикашка дIакхоачаш ца хилча. Амма, вай Грозне а республике а геттара во да из гIулакх. Кепайоазон изданеш тIехьа юсаш а вIалла хьа ца кхоачаш а дукха моттигаш я. Цхьабакъда, бехкевар лаха эттача атта коравоагIаргвац.

Грозне керда почтамт хьайийллача хана дог гIоздоахаш дукха къамаьлаш дувцар цунах. «Балха юкъейоалаяь автоматически линеш а я, къахьегама овсарле лакха а хургья, брака никъ а бехкаргба», яхаш дар цухана дийцар. Цхьабакъда, из почтамт хьайийллача хана денз цунна леткъаш ба нах. Харцахьа - бакъахьа хьааха йолаелар кепайоазон изданеш. Уж кхоачамбоацараш цхьа ха яьлча почтамта болхлоша дIадахар догдоахар подписчикаша, амма таханарча дийнахьа телха деце тоаденнадац гIулакхаш.

Бакъдар аьлча, иштта хеташ яц почтамта начальника заместитель Город Зоя Михайловна.

— Зоя Михайловна, почтамта балха раьза боацаш а леткъаш а дукха нах хилара фу бахьан да?

— Леткъаш дукха нах ба яхилга фуд хац сона, тха балха раьза боаца нах иштта дукха ба аьнна хеташ а яц со. ХIаьта цхьайола изданеш подписчикашка дIа ца кхачар тха бехк бац. Укх шера вайна махарра геттара йоккха подписка я. Цудухьа, центрера цхьайола изданеш тIехьа а йиса йоагIа. Масала, ворхIлагIа бутт ба «Микропроцессорные средства» яха журнал тхога ца кхоача.

— ХIаьта «Советская Россия» яха а кхы дукха дола а газеташ городе ханнахьа деча а подписчикашка дIа ца кхачар фу бахьан да?

— Хьабе безача балха боарам боккха ба тха, цудухьа да из иштта.

Шоашка йоагIа жалобаш тохкаш фу лостам ба шун, жоп миштa лу царна аьнна хьаттача, къамаьл дIаьх а ца деш, почтамта начальник волча хьожавир со Зоя Михайловнас.

Дукха хIама ца эшаш, почтамт хьайийлача хана денз, цунна кулгалдеш ва коммунист Александр Михайлович Иванченко. Укхаза массехк шера цун фу карагIдаьннад гуш да вай почтови яьшкашка хьежача. Соцара къамаьл лоацца хилар цун:

— Подписчикий жалобашка тхо миштa хьеж тохкаш парте Ленински райкома комисси хиннай, цига хьаттача бакъахьа да Iа из. ХIаьта со хIанз мукъа вац, из беррига болх хьога дIабувца.

Гуш дар Александр Иванович кхы дIахо къамаьл де тIера воацалга. Хьагучох, почтамта балха наха деш дола лоткъамаш тахкарах сона хIама а ховргдацар, кхычар санна со се а газеташи журналаши хьаяздеш вецаре. Айса хьаязъяьча ялх кепайоазон изданех цаI мара ца йоагIаш пхи бутт баьккхар аз. Почтальонага дIааьлча а шозза-кхозза почтамте дIавахача а кхы хIама ца а хинна, язъяь заявлени дIаелар аз почтамта начальника секретарага.

— Хьа заявлени бутт балалехьа тахка а техка, яздаь жоп дайтаргда хьога, — аьлар секретара. Цо сайга маьллара, цхьан бетта хIанз-хIанз жоп лургда яхаш ваьгIар со. Бакъдар аьлча, газеташ наг-нагахьа хьааха доладелар, амма, гIулакх дика хила хIанз а гаьна да.

Кхы сайна жоп деннадоацандаь почтамта начальник лаха эттар со. Из атта дацар, 5 июне Iуйрийна со дIавахача, делкъел тIехьагIа хьавола, аьлар сога секретара, хIаьта юхавеча, из цу дийнахьа хургвоацилга хоамбир. Кхы а кхаь дийнахьа Александр Михайлович лехаш лийлар со, цхьабакъда, ший балха моттиге коравоагIаргволаш вацар из. Цун секретарь а ший начальник мича лел ховш яцар. ТIавилла кулгалхо иштта мара балха гуча ца воалача моттиге, иштта мара ший предприяте болх тоабе сагота воацача моттиге, кхы дикагIа хила йиш йий из болх?

Со лийннача тайпара, дукха нах лийнна хургба почтамте, сона санна цIимхара къамаьл мара, хIама хезадале тамаш а я царна.

Ерригача коллективага хьежача, йоккха партийни организаци я почтамте. Цунна керте латт Хомутова Татьяна Григорьевна.

— Тха балха Iаткъаш дукха хIамаш да, — йоах цо. — Тоъаш почтальонаш бац, производства юкъе йоалаяь автоматически линеш а болх дика беш яц хIанзарчоа.

ХIаьта дисциплина чIоагIъяра парторганизаце фу ду хьаттача, Татьяна Григорьевнас аьлар:

— Почтамта болхлой бригадаш бригадни подрядагIа болх беш я, цудухьа балха юкъе брак хилча ерригача бригадана Iаткъаш да из. Шин кIира цкъа халкъа тIахьожамхоша почтальонашта, кхыча болхлошта тIахьожам лоаттабу. Нахагара хьауха лоткъамаш лерттIа теркалдергдолаш а тIахьожам лоаттабу парторганизацес.

Татьяна Григорьевнас иштта аьинадале а, цо кулгалдеча парторганизаце фу тIахьожам бу кхетадинзар аз. Кхы хьаала хIама цун а хой отчеташка шоаш ладийхойотчеташка шоаш ладийгIалга а дийцар сога Татьяна Григорьевнас, цар беча балха парторганизаци раьза йолга а дийцар.

— Оаха тхой болх тоабергхиларах шеко яц са — аьлар тIеххьара парторго.

Цхьабакъда, 1986 шера хана денз тоа ца беш бола болх цу кулгалхошта сихха тоалургхиларах са-м я шеко.

Ч. МАНОЛИС.

Боахама пайда хул

Гудермесски района «Брагунский» совхоза хьатта эггара чIоагIагIа бIарг локхаш леладу люцерна ги. Тамаш а яц, цун цхьан центнерах паччахьалкхено 1700 сом лу. Маьхага диллача, цунца нийсъяла могаргдола юртбоахама культура кхы яц.

— Гина лаьрхIа люцерна оаха дIайийннай 210 гектара тIа, — йоах боахама директора Адельханов Мухьмада. — Тха ираза, хьувкъам дика баьннаб цигара. Масала, план 135 килограмм йолаш, хIара гектара тIара шишша центнер ги даьннад. Къаьстта доккха дакъа юкъедихьад из деча бригадира Таппаев Наудина, механизатораша Муслимов Мовлас, Эдишев Бушус, Хапцаков Хьасана.

Цхьабакъда, люцерна ги дика чуэцарах далац гIулакх. Махулла чIоагIагIа цIенде деза из. Цу балха тIа доккхий толамаш доах хьаттарча болхлоша Султанова Асията, Закаряева Ильмихана, Эзболатов Хаярбека, кхьчар. ХIанз деррига ги шозлагIа чакхдоаккхаш ба уж.

Совхоза кулгалхой дог тийша ба укх тIеххьарча шерашка чIоагIа эсала хинна боахама экономика люцерна ги дохкарца меттайоалае шоай аьттув баргхиларах. Цудухьа беррига теркам цу гIулакха тIабохийт цар.

Итт класс яьккха баьннача кагийча нахаи мехкараштеи шерра шоашта еза професси харжа йиш я. Шийна езаш йола професси харжара денгара ди мел доал дикагIа хулаш йоагIа юкъера профессиональни училище а. Цу училище Iомае йиш я тайп-тайпара гIишлонхойи художественни кхолламаи говзалаш.

СУРТА ТIА: № 9 СПТУ дешархошта — художникаша-декоратораша баьча балхашка хьожаш ба мехкарий.

О. МАСАЕВА сурт.

БАРГАЛ ЕТТА ГIУЛАКХАШ

Дукккхача хана денз Грозненски швейни производственни объединене филиалашка, цехашка юкъе яьржача яхье хьалхалаттараштa юкъе йолаш хьайоагIар № 1 йола филиал. Доккхий толамаш доахаш къахьегар укхазарча болхлоша.

Цхьабакъда, укх тIеххьарча шерашка филиала гIулакхаш юхадаьннад.

Чакхбаьннаб укх шера хьалхара ялх бутт. Болх тоабара кхоачамболаш ха я из. ТIаккха фуд цу юкъа царна карагIдаьннар? Телхадеце кхы хувцаденна хIама дац. Ах шера план кхоачашъяьяц филиала. Цу юкъа цар ара ца хецаш йисай 1186,9 эзар сома маьха товарни продукци, 134,2 эзар мах бола халкъа эша товараш. Иштта, цар ара ца хецаш йисай 25,8 эзар тхан-кримплинах яь йола маIача наьха хачеш. Ялх бетта планагIа хила езачул 6,5 процент лохъеннай къахьегама овсарле. Лоацца аьлча, дIадахача шера санна, паччахьалкхен декхар дукха тIа а дусаш, дIадоладаьд филиало ер шу.

МалагIаш да цун бахьанаш? Специалисташа, болхлоша дукха дийцар царех.

ЦхьоалагIа участка мастера Хайтаева Заремас аьлар:

— Тха предприяте цхьаккха участок, смена яц план кхоачашъеш. Хьаэцаргья вай тха участка коллектив. Духхьал укх хьалхарча ах шера ара ца хецаш дисад дукха берий школьни барзкъаш, хIаьта лохъеннай къахьегама овсарле.

Iалаьмате во вIаштIехьбаьккхаб укхаза участкашкарча болхлой къахьегам.

Фу ду хIаьта цу хьакъехьа филиала профсоюзни комитета, юххьанцарча партийни организаце? ДоагIаш дар хьадехац къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашкара, брак йолаш продукци арахецарашкара, ший ханнахьа материально-технически Iалашо а ца еш болх тIехьатеттарашкара.

Болхлой — кхалнах леткъаш бар къахьегамеи бытеи хьалаш во да, салаIара гIулакх вIаштIехьдаьккхадац, яхаш. Нийса дар столове балхах дийцараш а — кхача дика а бац, ассортимент ледара а я.

— Е еззача тайпара йоакхо яц кадраш хьалкхеяра, уж балха тIа дIачIоагIъяра, — йоах парторганизаце секретара О. Лекоревас. — ХIаьта говзал лакха йола кадраш ца хилча, дувца дезац дикал лакха йола продукци арахецилгах а. Цхьабакъда, денгара ди массаза доала уж тхо долчара дIаух. Уж дIаахара бахьанаш малагIаш да? Сога хьаттача керттера дар да, къахьегама, быта хьалаш дика ца хилар. Таханарча дийнахьа хила безачул 320 болхло тоъаш вац филиале.

Хьажал, аз къамаьл мел даьча кулгалхочо бехк бу болхлошта. ТIаккха болхлоша бехке бу кулгалхой. Иштта бехк дIатIа-хьатIа бехкарах филиала бала пайда бац.

Ч. МАГОМЕДОВ.

ХЬАЛХАРА ПРОДУКЦИ

ДIадахача ерача дийнахьа хьалхара помидораш тикашка дIаяхьийтар Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозерча Кагерманов Рамзан керте латтача бригада болхлоша.

— Тхо хьожаш дола кха 44 гектар хулаш да, — йоах Рамзана. — Из деррига а аьтта гектарникашта юкъе дIадийкъад оаха. ЦIаккха ца хиннача бесса дика я укх шера помидораш. Хьагучох, уж мазшша тикашка дIакхахьийта таронаш йолаш да тхо.

Къаьстта бIарг тIаозаш да Мукушева Зайраси Касуева Тонтаси лелаеш йола томаташ. Шеко йоацаш планах йоагIачул кхозза дукхагIа помидораш чуэцаргья цар.

— План 160 центнер йолаш, хIара гектара тIара 350 центнер помидораш гулъе лаьрхIа ба бригада доакъошхой, — йоах Рамзана. — Дика дIадоладаьр дика чакхдоал оалаш мадий. Тахан баьча белха хьахьекхад хьийга къа эрна ца дайналга.

М. ЭРЗИЕВ.

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА КЕРТТЕРЧА ФОНДЕХ

КПСС XXVII съездо тIайийцача 1986—1990 шерашка, иштта 2000 шерага кхаччалца йолча хана СССР экономически социальни декхакхувлара долча керттерча лостамашка шийтталагIча пятилетка керттерча декхарех цаI да производственни мощностех дикагIа пайда ийбара, лакха овсарле йола техника производства на юкъекхувлара, структура эргаьккха тоаяра, ший ханнахьа болх беш йола керттера фондаш кердаяхара ларда тIа тIеххьарчар хьалуш дар дукхагIа хулийталга.

Нохч - ГIалгIайчен промышленносте дикка дукха таронаш я. 1986—88 шерашка керттера производственни фондаш дегIаенай 9 процент гаргга.

Цар боарам 1989 шу долалуча хана дIакхоачаргба шиъи ахи миллиард сомага. Производство кердача техникаца Iалашъяра хьахьежаеш йолча дукккхача средстваех боаггIача хьисапе пайда ийбац. 70-ча а, 80-гIа шераш долалуча хана а керттера фондаш даим хувцалуш, дегIакхувлар деш цар дикал лакх а ца еш, дукхал совйоахар, из Iеткъар бIарччача мехка а иштта вай республика а экономически социальнии декхараш кхоачашдара. Цу шерашка Iалаьмате воча оагIорахьа дийрзар физически а моральни а даькъе тишъенна керттера фондаш тIа-тIа дукхагIа хулаш хилар.

Керттерча фондашка технически а экономически а даькъе нийслуш долча кхоачамбоацарех хула зе юха меттаоттаде гIертар керда предприятеши производствашие хьал а еш, болх бе йолаялийтарцэ, цунах а доаггIаш дар хьахиланзар.

Дукккхача хана йисте ца йоалаш уж хьалъеш хиларца, уж эксплуатаце дIалуча хана машинийн оборудованеи парк морально къаенна хулар. Къаеннача техникаца дIаяхача хана арахецаш хиннар санна йола продукци мара арахеца йиш яц, из арахецарга дIадодар лакха хулар.

Укх тIеххьарча шерашка керттерча производственни фондех пайда ийбара даькъе хоадамболлаш дIахьалхашкахьа даха дале а, керттерча фондаша хьалуш дар кIезиглулга дIадаккха мегадац хIанзалца, дегIаахац арахеца продукци, къахьегама овсарле хьалха дIаяхача хана санна техьаюсаш я керттерча фондашка дIадодачул.

ИттлагIча пятилетка шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера фондаша хьалуш дар промышленносте кIезигделар 2,5 процент, цхьайтталагIча пятилетке — цаIи ахи процент, 1986—1988 шерашка ах процент.

Республикерча предприятешка фондаша хьалуш дар кIезига хилара керттера бахьан да боаггIача хьисапе производственни мощностех пайда ца ийбар, керттерча фондашта юкъе морально а физически а къаенна оборудовани дукха хилар.

Iалаьмате чоалхане дийрзад республике гIишлон материалаш арахецачара хьалаш, мел чIоагIа гIишлон материалаш эшаш яле а, уж арахецара йолаш йолча производственни мощностех эсала пайда ийбу.

Масала, 1988 шера цементни заводе производственни мощностех 46 процент мара пайда ийбанзар, жагIа боаккхача мощностех — 88 процент, вIашагIхетта аьшкбетона конструкцеш арахецача мощностех 81 процент мара пайда ийбанзар, цу даькъе «Аргунводпром» производственни объединене — 74 процент мара. Кирпишкаш еча заводашка мощностех духхьал 67 процент мара пайда ийбанзар.

Хоа а луш, дикагIча оагIорахьа дийрзадац производственни мощностех пайда ийбелга халкъа эша товараш арахецаш йолча предприятешка а.

1988 шера мебель хьаяра йолча мощностех 97,9 процент пайда ийбаьб, цу даькъе моттигерча промышленноста территориальни производственни объединене — 57 процент. Нохч - ГIалгIай АССР минбыта предприятешка — 83 процент.

Республика халкъа боахама производственни мощностех бизза пайда ца ийбарах хIара шера дукха зе хул паччахьалкхенна.

Духхьал дIадахача шера производственни мощностех бизза пайда ца ийбарах халкъа боахамга дIа ца кхоачаш йисар 3,9 миллион сома маьха мехкдаьттапромыслови оборудовани, 2,2 миллион сома маьха мехкдаьттеи гази чакхйоаха оборудовани, 679 эзар сом мах бола медтехника изделеш, 600 эзар совгIа тонн цемент, 167 эзар кубически метр нерудни гIишлон материалаш, 63 эзар кубически метр вIашагIхетта аьшкбетона конструкцеш, 68 миллион условни етта кирпишк, кхо миллион сома маьха швейни изделеш, 70 эзар пар кога гIирс, кхы дуккха йола продукци.

Производственни мощностех бизза пайда ца ийбара керттера бахьанаш да планагIа боаггIача боарамагIа оборудованега болх ца байтар, болх беча машинийи оборудованеи парк дикача хьала тIа ца хилар, материалаш, комплектующи изделеш ца хилар.

Нийса лелаяц технологически процессаш, тишъенна я оборудовани, мела я экономически рычагаш, цу гIулакхаша вIаштIехьдалийтац дукккхача предприятешка йолаш йолча мощностех бизза пайда ийбе, арахецача продукце дикали рентабельности лакхъе, цун ассортимент шеръе.

Нохч - ГIалгIай АССР Агропрома промышленноста балха тIа лакхе белгалдаьха кхоачамбоацараш Iеткъа ца Iеш. Iаткъ кхоачамболлаш бийдала ресурсаш ца хилар, цудухьа бизза пайда ийбац производственни мощностех.

Масала, керттерча даькъе бийдала ресурсаш ца хиларах дулх доаккхача производственни мощностех 55 процент мара пайда ийбац, машдаьтта доаккхача — 30 процент мара, хьаьна нахчаш хьаеча — 75 процент, сомийи баьцадаарийи продукци кийчъеча консервни заводашка — 52 процент.

Республике чIоагIа эсала лел тишъенна оборудовани дIа а яьккха, цун метта кердаяр оттаелга. 1988 шера республика еррига промышленность хьайийцача дIаяьха тишъенна машинаши оборудованин ялх процент мара хиланзар.

Промышленни предприятешка 1989 шу долалуча хана ткъаь шерал тIех болх беш йола оборудовани 19,4 процент хилар.

1988 шера къаьнача, тишъеннача оборудованена метта болх бе йолаялийта езаш хиннача кердача оборудованех дIаоттаяьр 31 процент мара яц.

Керттера фондаш кердайоахилга мела лелар бахьан долаш, дукхагIа хул производстве тишъенна машинаш, капитальни ремонт ярга дIайохийта средстваш а тIа-тIа дукхагIа хул. Духхьал 1988 шера уж хилар 45 миллион сома маьха.

Халкъа боахама доакъошка керттера фондаш овлангара денз эргайоахаш, уж дукхагIа хилийтара чIоагIа лоархIаме да стратегически текущий декхараш нийса кхоачашдар. Боахамий цхьабола кулгалхой мамогга сихагIа керда техника дIаоттае гIерташ хул производстве.

Цхьаннена метта керда машина дIаоттайнча чакхдоалаш ма дац гIулакх, керттердар да технико-экономически боарамга диллача хьаоттаеш яр толашагIа хулийталга.

Нагахьа санна кердача машинаша къахьегама овсарле дикка лакх ца йой, хоа а луш материальни ресурсаш кхо ца йой, фондоотдача динамика тоа ца йой, кердача оборудованеца арахеца продукци дикагIа хилийтара даькъе эггара лакхагIдола хьокхамаш ца доахе, цхьан юкъа оборудовани кердаякkхара ахча а ца доадеш, дита деза из гIулакх.

ЧIоагIа лоархIаме да производственни керда техника увттаяра дешаш комплексно къестадар, хIанзарча оборудованеи тIех йола цхьацца единица, цхьацца роботош, обрабатывающи центраш дIаувттаярах кхоачамбаь Iе йиш яц.

Республика промышленносте дикка доккха дакъа дIалоац машинашъечеи металлообработкаи предприятеша. Iилма - технически прогресс къоастаеча керттерча даькъах да машинашъеш яр.

1986—1988 шерашка керттерча фондаша хьалуш дар 1,7 процент лакхденнад, 1988 шера из хилар кхо процент совгIа. Иштта керттерча фондаша хьалуш дар цу отрасле тIадетталуш хилар дукккхача шерашка духхьашха хинна гIулакх да.

Цунца цхьана машинашъечеи металлообработкаи предприятешка хIанз а тIехьа мела лел болх беча оборудоване структура эргаьккха тоаелга.

Металл чакхдоахача ерригача оборудованех 75 процент йолча аьшк тедача станокийи кузнечно - прессови машинийи парке хIанз а тIехьа дукха я станокаш эсала механизаци яь, лакха дикал йола продукци хьа ца еш.

Металл тедача станокийи парке ЧПУ йола станокаш ши процент гаргга мара яц.

Керттерча фондаша хьалуш дар дукхагIа хилийтара эггара йоккхагIйола резерв я оборудоване болх беш йоаккха ха йIаьхъяр, дукккхача сменех цунга болх байтар.

ХIаьта а укх тIеххьарча шерашка машинашъеча предприятешкарча керттерча производстве металлообрабатывающи оборудоване сменноста коэффициент хувцаеннаяц. 1989 шера 17 мае еннача даннеех из я 1,31.

Керттерча фондех интенсивно пайда ийбара декхараш кхоачашдар керттерча даькъе тийша да производства болхлоша доаггIача хьисапе техникана доалдарах. Цхьабакъда, кIезига моттигаш нийслац дисциплина во хиларах, болхлошеи инженерни кадрашеи шоашта тIалатта бехктокхам боккха хилар кхета ца дарах тIехдикача техниках боаггIача боарамагIа пайда ца ийбеш.

Кхы а боккхагIа лоархIам болаш да дукккхача сменех къахьегача хана производство а къахьегам а нийса вIаштIехьбаккхар, дукхагIйолча хана шоллагIчеи кхоалагIчеи сменех эсала лел бийдал, материалаш, оатхалаш, узлаш лоаттаелга, эшаш йола инструменташ, технически документаци доацаш а моттигаш нийслу.

Лакхе доаладаьча масалаша къаьгга хьахьокх производственни мощностех хIанзалца хьа санна пайда ийбелга дIаходахьа йиш ца хилар.

Производства эффективность лакхъяра хIара предприяте де дезар да производственни мощностех пайда ийбара боарам нормативничарга дIакхоачийталга.

Къаенна техника дIа а йоаккхаш, хIанзарча лакха овсарле йолча техниках мамогга дукхагIа пайда ийбе беза.

То таро хулийтаргья дикка дукхагIа мехкдаьтта продукташ, гIишлон материалаш, машиностроене продукци дикка дукхагIа арахеца, халкъа эша товараш дукхагIа нахага дIакхачийта, керда предприятеш болх бе а ца йолайолийташ, къахьега йиш йола республике баха нах дукхагIа балха юкъеоза.

Л. ТУРЛУЕВА,
статистика республиканск управлене начальника заместитель.

ВАЙ ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА

КОСМОНАВТАШ — ДАГЕСТАНЕ

Дагестане хьоашалгIа баьхкаб СССР летчикаш - космонавташ В. Титов, М. Манаров, В. Рюмин. Укх деношка уж вIашагIкхийтар парте областной комитета аппаратаца, республика правительства членашца. Парте обкома хьалхарча секретара М. Ю. Юсупова гулбеннараштa бовзийтар хьаьший, космосе цар баьча балхах дийцар. Космосе бIарчча шу даьккхар В. Титовзи М. Манаровзи. Цу юкъа цар чакхъяьхар дукккха лоархIаме эксперименташ, бортовой системаш эргаяьха тоаяра тIаерзаяь бIаьш предложенеш елар.

Гулбеннараштa юкъе безаме къамаьл хилар. М. Манарова белгалдаьккхар, космос карарзаярга дукха рузкъа дIадодилга. ГIулакх даккха деззача тайпара вIаштIехьдоаккхе, аьлар цо, космически тохкамий эффективность наьха санна лакхлургья.

Цхьана еча полетий психологически оагIонах дийцар В. Титова. Орбитальни комплекса борта тIа В. Титовеи М. Манаровеи цхьан шера тIанийцар 12 космонавт. Iаяха психологически къовсамаш хиланзар, деррига дешаш сага бохам хургбоацача тайпара къестадора.

В. Рюмина дийцар космосе ниъ беча хана нийслуча халонех, уж дIаяхара дечох.

(«Дагестанская правда»).

ЯХЬЕ ХЬАЛХАЛАТТ

Республика хьайбай фермаштеи комплексаштеи юкъе лелаяьча социалистически яхье ялх бетта итогех хьалхара моттиг хьожаяьй Урвански района Советски Эскара цIерагIча колхоза № 2 йолча МТФ коллективана. Цунна керте латт къона специалист Бахунов Анатолий.

Дукха ха яц ферма вIашагIъелла, бакъда, хIанзле дика толамаш даха аьттув баьннаб цун. ХIанз Хеймашн яхача лоаман даьгIенашка доажадеча доахана ден-бус юкъера лаьрхIача 17,1 килограмм шура лу.

МТФ коллектива из толам баккха йиш хиннай подряда методагIа къахьегаш хиларах, цун ларде улл хIаране материальни хьашт. Договорага хьежжа, планал совгIа яьккхача продукцех хьайбаш леладерашта лу цун маьхах 50 процент дар, хIаьта кхоьяча оборотни средствай маьхах 25 процент дар.

(«Кабардино - Балкарская правда»).

ДОТТАГIЛЕН КОНЦЕРТАШ

К. Хетагурова цIерагIча культуран салаIаран парка ахканарча эстрада тIа шин дийнахьа хилар «ХIирийчен музыкальни ахка» яхача фестивала доттагIлен концерташ. Уж хьадийллар РСФСР халкъа артиста, К. Хетагурова цIерагIча преме лауреата П. Ядых кулгалдеча Къулбаседа-ХIирийчен симфонически оркестро. Цо лекхар «Халкъий доттагIал» яха Глиэра увертюра.

ХIанз массехк дош концерташка дакъа лоацарех. Композитор хилалехьа, Сергеева Татьянас чакхъяьккхар Московски консерваторе кхо факультет: фортепианни, органни, композице. Массехк концертий автор я из. Царех цаI — тромбона оркестраца дола концерт юкъедихьадар «ХIирийчен музыкальни ахка» яхача фестивала. Солист вар Москвера тромбонист Вихорев Иван.

Музыка езараша безаме тIанийцар Узбекистанерча композитора Хандбаев Султана кердa произведени. Сольни партн чакхъяьккхар Узбекистанерча скрипачкас Усманова Светланас.

Концерта цхьаьккха доакъошхо — московски композитор Цзо Чжэньгуань ваьв Шанхае. 16 шу хьалха Советски Союзе ваха хьаьвнав из. Новосибирски консерватори чакхъяьккхай. Ширача китайски текстех дукха музыкальни сочиненеш язъльй цо. Царех цхьаярaш йоалийтар фестивальни концерташка баьхкараштa.

(«Социалистическая Осетия»).

Фу деш латт хьо, берий беш?

ХIанзчул массехк бутт хьалха, Нохч-ГIалгIайн АССР халкъа образоване министерствас лаьрхIар Наьсарен района Экажкъонгий-Юрта дуккхача шерашка болх ца беш хинна берий беш юхаметтаоттае. Цу деша Iалаьмате чIоагIа дегаш гIоздаьнна хьайзар дукхагIа бола цу юртара нах. ХIана аьлча, ховш мадий, балха тIа болча наха из мел йоккха паргIато я. Iуйрийна шоай бер (дукхагIа дале—дукхагIа а) цига дIа а дале, сарралца сапаргIата хила мара безац цар. Цудухьа, гIозбаьнна бар-кх, дуккхача кагий берий дайи ноанойи.

— Цхьабакъда, дукха гаьна баланзар из цар сакъердам. ХIана аьлча? Цох аз шо хIанз дIакхетадергда.

ХIанз аз дувцар, хьамсара газет дешараш, бегашта вIалла дац. Ер цIенхаштта гIулакх да, аьнна, хет сона. Цул совгIа, цу деша цаI хинна а ца Iеш, дуккха а бехке болаш гIулакх а да.

Хетаргахьа, шоана дагадоагIаш а хила мег из, дIадахача шера «Сердало» газета тIа цу хьакъехьа оаха дийца хилар. Цу тIа белгалдаьккхадар — дуккхача шерашка наха луш цхьаккха пайда а боацаш, Iалаьмате воча хьале а йолаш, из здани «музей» а хинна латташ хилар. Цхьабакъда, тахан вайна гуш махиллара, кхы хувцалуш хIама а дац цун.

Эггара хьалха цу гIулакха оарцагIъяьлар цу юрта юххьанцарча школе болх беш хинна гIалгIай къона йоI Сайралиева Аза. Цун дехар къоабал а даь тIаийцар вай лакхе хьоахаяьча министерства кулгалхоша. Цул тIехьагIа цар соцам тIа а нийцар из берий беш юхаметтаоттаергъолаши, хIаьта А. Сайралиева цига заведующи хьожаеши.

Массехк бутт баьннаб А. Сайралиева цу «берий беша» заведующи йола. Юххьанца, цхьан - шин бетта алапи а хьаделар цунна. Цхьабакъда, деланзар кхы цул тIехьагIа-м. ХIана деланзар яхий оаш? Деланзар, «из берий беш тоае е дIа а йолаьяц, е из кхы болх беш а яц», аьнна Наьсарен райисполкома халкъа образоване отдела кулгалхоша соцадаьндаь. Цу тIехь сецар алапи а, цу тIехь сецар дерригa а. Цудухьа дар аз юххьанца аьнна дешаш: «Дукха гаьна даланзар дуккхача юртахой гIадбахар», аьнна.

Духхьал сона ховш, массаз тIаяхай цу хьакъехьа А. Сайралиева районо заведующена А. Бакаевна? Цул совгIа тхо шиъ цхьана а мел ихад из волча? Мел дийцар из цунга, мел дехар даьд? Фуд цох тIаккха юххера а хьахиннар? Хувцаденнар фуд? Хувцаденнад районо кулгалхоша а цкъа мо, массайттаза денна дош! Цул совгIа кхы хIама дац хувцаденна. Ше хиннача бесса латташ я-кх берий беш тIера даьле мара, кхы IотIакхеташ хIама а доацаш.

«Дергдац, аьнна, Iоткъам а ца беш, е кхоачашдаь товр а ца деш» — оалаш да-кх вай. Из да-кх, сога хьаьттача, цу РайОНО кулгалхоша хIанз леладер а. Из ца аьлча, кхы царех ала дош-м дац са.

Дукха ха йоаццаш ена со волча хилар А. Сайралиева. Юха а цо кодабеш хиннар духхьал из ший бала бар. ТIаккха аз лаьрхIар цунца цхьана райисполкома председатель волча ваха. Хоза, безаме тIа а нийцар тхо нов. Бондара. Цу сахьате хьачувийхар цо РайОНО заведующи. Iалаьмате чIоагIа дехар а дир цу кхалсага гIо де, аьнна. Цул совгIа, шоаш царна ахчанца новкъостал дергда а аьлар. Лоацца аьлча, доаггIача бесса дар цо А. Бакаевга дIа мел аьннар. Цо цига мел аьннача мутIахьа а хилар РайОНО кулгалхо. — Таккха, фу хилар цох дIахо? Цох хьахиннар — вайна тахан гуш да-кх. Аьннар - аьнна даьлар, цу тIехьа из чакх а даьлар. Из дар-кх цох хьахиннар.

Цул тIехьагIа, цхьа ха яьннача гIолла, цIаькхаза а къамаьл хилар са А. Бакаевца цу берий беша хьакъехьа. Юха а дош делар цо могар хьадергда, аьнна. Цхьабакъда, хьахулаш пайда бац-кх цох. Аз-м яхац нов. Бакаев бехке ва а. ХIана аьлча, цо-м дош хьаделе а шийна могар дора. Цо фу дергда, нагахьа санна «дешо» ше кхоачашхила ца тугаш хилча? Из кхета а деш, цу хьакъехьа тIеххьара из волча ваха лаьрхIар аз. Цо сога аьлар:

— Из берий беш тоаяь яьнна кукли зама хургьяр, нагахьа санна ахчанца таро тхога яларе. ХIанз укх сахьате цу деша хьона де гIо новкъостал долаш вац со. Аз чIоагIа дийцад из вай финотдела заведующи волча М. Мальсаговца. Iалаьмате дехар а даьд ахчанца гIо де тхона, яхаш. Ховргда-кх, хIанз цо фу ду. Нагахьа санна, цох кхы корта болаш хIама ца хуле — цаI ца дича дарг мичад тхо. Хетаргахьа гIулакх хила мег цох.

Иштта дар РайОНО кулгалхачо дийцар. Боккъонца из гIулакх шоаш сона деш санна дар цар оалаш хинна хIара дош. ДIахо цунга ладувгIа са безам а хиланзар. Кхы ха а ца йоаеш, финотдела заведующи волча ваха лаьрхIар аз. Могачох дIакхетавир аз М. Мальсагов цу дерригнех а.

Тешаргдий шо, цкъарчоа цец-амагIа ваьннача висар из. Боккъонца тешацар аз дувцачох.

— Ай, мишта оал цо из, ахчанца оаха новкъостал ду а, е дац а, нагахьа санна цу хьакъехьа тхона юкъе цхьаккха къамаьл хинна а ца хилча! Эггара хьалха хIанз хьогара хоз-кх из сона. Сона-м мича хайнад е цига саг дIатIахьожаваьвий а, е из здани акхар тоае лаьрхIа йий а. Из-м доккха хIама а да шоана селла чIоагIа юхьмараш хилар.

Сога хьаьттача, нийса-м дац. Мичча хана а из кхалсаг со волча хьатIаяйта, тIаккха ховргда хьона оаха цунна гIо-новкъостал ду е диц дац.

Кхоачашдир аз М. Мальсагова дехар. ДIатIаяхар цунна А. Сайралиева. Цхьабакъда, коравинзар царна А. Бакаев. Цул тIехьагIа, массайттаза из яхарах а, аьттув хиланзар цу шинне райОНО кулгалхо бIаргаго. Иштта хьадоагI-кх из, укх массехк бетта а.

Кулгалхо ший метте ца хилар а нийслу. МассагIа гIулакхаш хул цун. Из дац со ала воаллар-м. Со ала гIертар да — доацар хIана дувц н. Бакаева, аьнна! Цул совгIа, из ший метте воацаш хилча, цу аппаратера цхьаннена мукъагIа ха йиш йолаш дац из мичахьа ва, хургва — хургвац. ХIаьта А. Бакаева секретара а, иштта кхыча болхлоша а луш дола жоп да: «тхона сенагIа хов из мичав. Е тхогара пурам даьккха а мича вода из. Цамогаш хургва, е министерстве ваха хургва, тхона-м даьра хац из мичав а е цо фу леладу а».

ВIалла дага а доацаш, цкъа цхьан дийнахьа А. Бакаев бIаргаго вIаштIехьдаьлар са. ЧIоагIа цецваьлар со цу деша. Сол чIоагIагIа цецваьнна из ше а вар. Цудухьа аьнна хургдар-кх цо: «цхьан минота хьо тIехьависаваларе, со воацаш Iа хургвар хьона». ХIанз со цига вахар-м из гIулакх а дацар. ХIаьта а, Iеваланзар-кх, цар цу гIулакха фу даьд ца хьежача.

— ХIанз-м, гIулакх хургда хьона цох, — аьлар цо сога, — укх деношка гIишлонхоща договор чIоагIъяьй оаха. ХIанз кхы ха а ца тулийташ, дIаболабе лаьрхIад-кх оаха, из болх.

Юха а кхоачашхила «тиганзар» М. Бакаева дешо. Хьалха мо мара кхы гIулакх хиланзар цох а. Юрта а районе а массанена кIорда а яь, иштта дIалатташ из здани а я. ХIаьта, шийга да ший балха яьлла саг, юкъера лаьрхIача кховзткъа километр дийнахьа гIаш никъ а беш, мах а боацаш, е иштта мара хам а боацаш, хIанзалца бухь билла удаш лел. Фу аргда оаш цу хьакъехьа, новкъостий РайОНО кулгалхой?

Дувца-м дуккха а дар укхаза. Бакъда, цкъа-дале, долчча бесса из дерригa дувца карагIа а далац, шозлагI-дале, е из дийца а варгвац. Цудухьа безам ба са тIеххьара ер дешаш ала:

Иштта мара кхы шоай гIулакх вIаштIехьдоалаш ца хилча, сенна кхест» шо шоаш а, сенна хьувзабу оаш нах а? Массадолча хIаман а ший ха я шоана. Хано шугара доагIар дIа а дехаргда. Цу деша оаш кIоарггa уйла йича бакъахьа дарг кх, хьамсара РайОНО кулгалхой.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

ДIадахача къовсама шерий бакъдар

РЕЦЕНЗИ

Дукха ха йоаццаш Ростовски керттерча пачхьалкхен педагогически института редакционно - издательски совета соцамагIа Ростове арахийцар М. М. Пархоменкос яздаь «Кердача экономически политика хьалхарча шерашка Нохч-ГIалгIайчене хинна классови къовсам» яха книжка. Цу тIа дувц 1921 — 1925 шерашка хиннар, дешара пособи лоархIаш студенташта могадеш а да.

Из могадеш язъяьча аннотаце лоацца бовзийт читатела цун чулоацам: граждански тIом чакхбаьнначул тIехьагIа республике хинна экономически хьал, кердача экономически политикага довларца а из кхоачашъеш деча дерригача гIулакхашца а дувзаденна Нохчеченеи ГIалгIайченеи лаьттача классови къовсама керттера моттигаш тахкар.

Книжка тIа я лоамарча юрта латтача идеологически къовсама, Нохч-ГIалгIайченера Советий Iаьдала духьалара уголовнии политически бандитизм дIаякккхара проблемаех йола уйла тIайода материалаш. НЭП-а хьалхарча шерашка Нохч-ГIалгIайчене лаьттача классови къовсама дешаш литература тIа довзийтареи дувцареи керттерча этапех дувц.

Книжка тIа московскии ленинградскии историкий йоазош тIа теркам тIабахийтацa Iеш, Къулбаседа Кавказа Iилманхой М. И. Овчинниковай, К. И. Ефанова, Н. А. Тавакаляна, И. Р. Лоова, А. Х. Акимова, А. Х. Алиева, Н. Ф. Бугайс эггара кердача историех язъяьча тайп-тайпара йола материалаш тIа а.

Бакъда, НЭП-а шерашка Нохч-ГIалгIайчене хинна классови къовсам бовзийтара бокъонца йола проблема лаьрххIа хинна бара объект хиннаяц хIанзалца. ЦIенхаштта из дош тохкаш хилар ба М. И. Пархоменка книжка лоархIам.

Книжка хьалхара корта хетабаь ба граждански тIом чакхбоалача хана Нохч-ГIалгIайчене хиннача социально-экономически хьала. Авторо тешаргвола бакъдараш, цифраши факташи йоалаю Къулбаседа Кавказа болхлой класса тIаэттача халача экономически хьалах лаьца.

«Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тIехьагIа ВСНХ-а системана юкъеяхача 1486 предприятех 1921 шу юкъе кхаьчача хана болх булургболаш 449 мара хиланзар. Болх булургбоацаш кхоачаенна оборудовани 50—60 процент хулаш яр», — йоах авторa.

Эггара хьалха болх булургболча яккха езаш яр транспорт, предприятеш шоаш а. Из деш гIулакхаш дарах 1920 шера апреле Къулбаседа Кавказера Москве яхьийта йиш хилар мехкдаьтта продуктай 97 цистерна йола хьалхара кхо эшелон.

Авторо дувц ялат а кхачан кхыйола продукташ а ца тоъаш эттача халача хьале къахьегамхоша баьча балхах. Цо дувц иштта хьале бандитизмаца лоаттабаьча къовсамах. ХIаьта боккха лоархIам болаш яр НЭП. Из кхоачашъяра бeча балха тIабахийтабар Нохч-ГIалгIайчене дахача дерригахалкъа къаман советски пачхьалкхе хьаяра тIехьа лоаттабаь къовсам. (Из къаьстта уйла тIаоза моттиг я аьнна хет сона книжка тIа).

Иштта болх беш бухсоцаш хьахинначох лаьца авторо язду:

«1921 — 1925 шерашка даьчун политически итог хилар нохчийи гIалгIайи халкъа къаман пачхьалкхе хьаяр. Нохчийи ГIалгIайи автономни областаш хьахилар дар къамаш политически шоаш къаста йолча бокъон ленински лозунг кхоачаш хинналга».

Цу тIа иштта дувц ахархой боахамашта кооперировани ярахи лоамарча юрта экономически боарам лакхбаларахи.

Книжка кхоалагIа корта хетабаь ба кердача буржуазеца лоаттабаьча къовсамаи контрреволюци лохъяраи.

Книжка тIа дувцача цу дешаша хьахайт вузашта хIанз иштта йола пособи эшаш хилар.

ХIаьта балха тIа йоккхача фактически материалах пайда эцарои цун Iилма кIийлен тIа тохкам бароu новкъостал ду вай бIаьшерен 20-ча къовсама шерашка Къулбаседа Кавказе хинна чоалхане событеш бокъонца йовзара.

Яьча анализа хьакъехьа вIалла ше профессиональность йолаш а ца хеташ, ше баьча балха цхьадола хIамаш къовсаме долаш лерхI авторо. Масала, «Единый поток» яхача буржуазни [illegible]

А. САДУЛАЕВ,
тха спец. корр.

ХРОНИКА

Нохч-ГIалгIайн АССР агропромышленни комплексана доал делга дIаэргадаккхарца дувзаденна Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарлерчу Советан Президиумо сацам бу Нохч-ГIалгIайн АССР Пачхьалкхен агропромышленни комитет дIадаккха. Нохч-ГIалгIайн АССР Министрий Советан цу Указаца догIу цIиннадолу мероприятеш чакхйаха еза.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

УЛАН-БАТОР. Дунен халкъашта юкъера машара марш монгольски лаьтта дIайолаеннaлга хьахойташ Улан-Батора цхьан майда тIа фанфараши гургалаши декар. Цига дакъа лоацаш ба машар лорабара тIехьа къовсам лоаттабераш, Монголера, Советски Союзера, Японера тIема ветеранаш.

Марша девиз — «барт-цхьоагIо йолаш дахаргда вай». Из советско - монгольски эскараша Халхин-Голе японски агрессорашкара котало яьккха 50 шу дизара хетаяь я.

Торжественни митинг чакхъяьнначул тIехьагIа марша доакъошхой столица центральни улица тIа гIолла чакхбаьлар. ТIаккха уж лаьрххIача автобусаша аэропорте дIабигар, хIаьта цигара МНР Малхбоален Аймаке дIабахар.

Укхаза цар маршрут Халхин-Гола легендарни лаьтта гIолла чакхъяргья. Къахьегамхоща вIашагIкхетараш хургда, тIом лаьттача моттигашка, турпалхошта хетаьяча мемориальни комплексашка гIоргба. «Тха уйла — барт-цхьоагIо йолаш дахар» яхача темагIа дискуссеш чакхйоахаргья.

СУРТА ТIА: Улан-Баторa улицашка гIолла боагIаш ба машара марша доакъошхой.

К. БОЛДОХОНОВА
телесурт.
(ТАСС).

ЙIАЙХА МАЬКХ IУРА ДЕНЗ САРРАЛЦА

Еррига Москва ювцаргьяц аз, бакъда, тха районерча цхьан булочне массаза а йIайха батонаш эца йиш-м я. БIарччача дийнахьа бахача наха йIайха маьхк хулийтача Постдама (140 эзар саг) торгови организацей опыта теркам тIабахар са. Из яйзар сона Отто-Гротвольштрасса «Нажа хьу» яха поэтически цIи йолча «кауфхалле» (универсаме).

Тика чу я, из санна йолча кхыча тикашка а санна, городской маьххкомбината йоккха йоаца отделени. Цо хадданза «кауфхалле» йIайха маьхк батонаш лоаттаю.

Филиала заведующе Экхард Белитца дувц:

— Тха пекарни яьй массехк шу хьалха. Цун коллективаца верригa а нийс пекарь ва шин сменагIа болх беш. Пекарне болх вIаштIехьбаьккхаб тика хьаеллача хана йIайха маьхк цига хургйолаш, хIаьта тIеххьара яр — из дIакъовла сахьат—цаIи ахи сахьат хьалха. Цкъара йотташ йола булочкаш я 1150, пхе тайпара а йолаш (моллагIъяраш, тмин, мак тeхараш, и. кх.). 130—160 батон (дезалген боарамген хьежжа).

ХIара дийнахьара норма 20 эзар гаргга издели я. ХIаьта пIаьраска дийнахьа цкъаи ахаэзеи дукхагIа хул уж, хIана аьлча шоатта дийнахьеи кIирандийнахьеи пекарни болх беш хургйоацандаь. ТIаккха шин дийнахьа маьхк керда йолаш лоаттае хала мадий. Из иштта дале а пIаьраска дийнахьа тика дIакъовлалехьа ийца маьхк комбинатера «кауфхалле» еначул кердагIа хургья. Цига из хьалхарча дийнахьа сарахьа хьае майолайой.

— Комбинатера керда йоллаш из лоаттаяра пайдане дац, хIана аьлча дукха машинаш, царна доагаде бензин эшаргда, цул совгIа тIайотта а тIераIояккха а езарг майий из. Кхы цхаькха а да. ДIахьоча хана новкъа шеллург а майий из. Тхона дийнахьа цкъа мара хьоари кхы тIа эшараши да мича деза, хIаьта пекарни ткъаьх гIа баккхала мара торгови зала гаьна яц.

ЙIайха маьхк-м частникагара эца тарлургда. ХIаьта цунга Iуйрийна мара мича хул из сайранга лестача хана кхоачалу. Тхога хул йIайха маьхк Iурра дenз сарралца. Из чIоагIа лоархIаме да. Аз-м яхац тха пекарне къахьега дикка аттагIа да: балха ди, частника а санна, 10—12 сахьата дIаьхлу, пекара кулгашца ду дуккха балхаш деш йола вай ханара оборудовани я. [illegible] Духхьала кIина кIайча хьоарица мара боаш боацаш. Iаржа е «сира» маьхк тха технологи йоацаш.

ХIанзарчоа городе йоккхийча «кауфхалле» кIагхь мара маьхк иштта йола пекарни яц. Иштта болх беш хилар экономически пайдане хиларал совнаха, эцархой гIадбугаш а да.

Игорь ВЛАДИМИРОВ,
корр. АПН.

ПЕРЕСТРОЙКА: ХЬАШТИ БЕЗАМИ

Мексике аханел дукхагIбараш — кагирхой. Из къаьгга гуш да Мехико. Къонача мексиканцашца къамаьл мел деча хана СССР-ча перестройках йола тема хьоахаю.

Мексике «перестройка» яха дош чIоагIа цIихеза да, из газета оагIонашка хул, радиопрограммашка, телевидене гIолла хьахоз. Дикка дукхагIа бола къона мексиканцаш перестройка хьаштдолаш ба, советски нахацара, Советски Союзацара цар уйла хийцай цо.

Комически масала а гIайгIане иллюстраце меттала а шоана дувцаргда сайна дайна цхьа хIама. 70-гIа шераш чакхдоалаш а 80-гIа шераш дIадолалуш а советски тематикана хетадаьча голливудски ленташка вай начальникаш, тIемахой, штатски бараш тIемахочун гIирс тIабувхаш. Советски Союза Турпала седкъий доахкаш ба. Американцаш шоай вахара хьисап хестадеш, «моастагIчун» куц-сибат хьакхолла а бицлац. ХIаьта цар из дика вIаштIехьдоал. Цудухьа цецвала эшац. Секатекас штатера Охо-Кальенте яхача юртара къонача ахархочо Педро Кабрерас сога даьча укх тайпарча хаттарах: Советски Союзе массане а тIемахочун форма санна ювхаю? Педрос сона дийцар ший кхелах, цо дерригача дунен го тессаб. Ялхайтта шу даьлча из вахара никъ лаха араваьлар. Цо Флориде комсаш кхееча болх бу, тIаккха Техаса мансови кхашка, фермашка, из кхыметтел Канаде а хиннав — ресторанашка пхьегIаш юлаш. Цигача хьежав из лакхе дийцача фильмашка. Сона хетачогIа Педро Кабрера, аз къамаьл мел ду, раьза волаш корта эгабеш ваьгIа вале а, шийга дийцачох тешанзар.

Халахете а, цу тайпара кхетаду советски вахар дуккхача мексикански кагирхоша. Цхьабараш хIанз а тIехь теш СССР-е КГБ бокъо елча мара саг йоалае йиш яц, яхаш, дувцача къамаьлех, шоллагIчар лерхI парте членалла зIамига волча хана низагIа дIаязволийталга, кхоалагIчар — СССР-е «Правда» яха цхьа газет мара доацаш санна, хIаьта кхыдараш законаца арадаха бокъо лац.

Цунца цхьана, тахан Советски Союзе хулачох йолча информаце цар стереотипаш йохаю, цунцара безам совбоах. Соца къамаьл хиннача дуккхача къонача мексиканцаша кхетаду, СССР дегIацаша кхувлара керда, йоккха этап дIайолаенналга. Цар «перестройка», «гласность» яха дешаш эрсий меттала оал, цар М. С. Горбачевх доккхал ду. Иштта цар хетт престройках лаьца фу деша, сенга хьажа мегаргвар, яхаш. Бакъда, цар деррига а кхетадац. Масала, гласность яхилга фуд? Из укхаза а Малхбузехьа а ювца кепайоазон кортамукъале я, е кхыдар да-те?

Вай хIанз «хьадийллар» — кооперативаш, дезала подряд, хозрасчет, самоокупаемость Мексике дуккхача хана денз довзаш да. Цудухьа мексиканцаш цецбувл вай цу гIулакхах гIадъухаш хиларах, уйланга буг вай дискуссеша. Ховш махиллара, итт дезалах латтача кооперативе болх беш вола Педро Кабрера политико - экономически говзалаш кхетае гIертац. Цхьабакъда, аз хIанз СССР-е колхозашца цхьана юртбоахаме, хьайбаш леладеча, гIулакх деча сфере дезала подрядаш хьаяьй, аьлча, цо цецваьнна хаьттар: хIаьта хьалха уж яцар? ХIана?

Укхаза кхы а кIоаргагIа, драматически маIан дола хаттараш хул. Сона вовзаш волча 27 шу даьннача журналиста, Эрнест аргда вай цунах, (цо ший цIи ца йоаккхалга дийхар). Мексика Объединенни социалистически партена юкъеравала лаьрхIар.

— Со перестройкана тIехьа ва, йоах цо. — Мишта дIакхетабергба, тешабергба аз дийша боаца ахархойи болхлойи, Сталина хана концлагерашка байна миллионаш, Брежнева хана коррумпированни Политбюро членаш — из социализмаца доагIаш доацилга. Диъ шу хьалха болхло а ахархо а аз дувцачох тешар, хIана аьлча, цу хана аз кхыдар дувцар. ХIанз уж сох тешац. Теша безам багIац.

ХIанз малхбузен массови информаце средстваша безамца советски газеташ тIареи журналаш тIареи вай мехка вахарера кхоачамбоацараш дувцаш йола материалаш кепатох, цхьаьраешта комментари а ца еш. Эрнесто яхар а кхетадеш да, хIана аьлча, цхьан оагIорахьара событеш мара ца ювцаро хиннaчун ревизи ярга юг перестройка. Мадарра аьлча, нахага хьежжа дукха я уйлаш а...

Мексике дукха советски делегацеш ух, бакъда, цар леладер формальни гIулакх да, укхаза хIанз къаьстта творчески, хIама ха гIерта, уйла еш, гуччахьара а ира а къамаьл дара тIера бола кагирхой эш. ХIана аьлча, мексиканций, къаьстта кагирхой, хьалхxе кийчо яьча къамаьлаца, лозунгашца, цитаташца перестройкана безам тIабохийталургбац. Уж Советски Союзе хувцамаш деш болча нахаца вIашагIкхета безам болаш ба. Тезисашца а доацаш, духхьал нахаца вIашагIкхета безам ба.

Таханара советски нах — перестройка дикагIйола пропаганда. Хетаргахьа, иштта мексикански а советски а халкъашта юкъера бокъонца, адамлен доттагIала дикагIйола кIийле я. ДоттагIал наьха дIа-хьа болча безамца чIоагIде деза.

Михаил БЕЛЯТ,
АПН соб. корр.

НРБ. Софе хьалхара частни берий беш хьайиллай Божилова Славас. Цига уж 3 шерагара 6 шерага кхачалца ха яьна дола бераш. Укхаза берий йоакхо хьажа йиш я, езар, сурташ дехка, иштта английски мотт бувца Iомаду.

СУРТА ТIА: Божилова Слава бераща.

БАТА—ТАСС сурт.

СОГЛАШЕНЕ БЕЛГАЛОНАШ

Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача пачхьалкхений Политически консультативни комитета совещане дукха ха йоацаш тIайийчача Заявлене тIа духхьала аьнна да Европерча шоллагIча тIема кхоачамий хьакъехьарча переговорашка эггара гаргагIча хана де лерхIар да юххьанца яьча соглашенех бухсоцаш хьахиннaчунга гIолла континентерча а цун къаьст-къаьстача регионашкарча а эскарий тIема кхоачамий керттерча категорейн хьакъехьа тIема шинна союза цхьатара доазув оттадеча коллективни боарамашка довлар. Венски переговорий беррига доакъошхоша конструктивни гIулакх дича юххьанцара соглашене тарлургда 1990 шерахьа а, яхаш белгалдоакх документа тIа.

МалагIа кIийле йолаш ба иштта бола оптимистически тешам?

Эггара хьалха НАТО Совета майски сессе оттаяь моллагIдолча герзий низаш кIезигдарах кхы тIа оттаяь предложенех союзни социалистически мехкий позицешца юкъаш я. ТIема самолеташи вертолеташи санна йола тIема чIоагIало мел йолийта системаш, хIаьта иштта личнии состав а тIема кхоачамий хьалхарча этапе кIезигъеча хIамай каталога юкъеяхийта НАТО мехкаш раьза хиларо хьахулийт тIема хьакъехьа вIаши духьаллаттара боарам лохбара процесс сихъергйола бокъонца дола хьал.

Бакъда, хIанз а хьалха да натовцаша хIара тIема союза тIема самолеташ (5700), вертолеташ (1900), европейски союзни мехкий территорешка тIа дола СССР-ен США-и тIема низаш (275 эзар саг) кIезигдара боарамаш хьатIаэца мегаргхиларах дувца. ХIама ца эшашаш шин бетта беча тохкамо хьахьокхаргда кхы тIа малагIа соглашенеш, къувса а ца дезаш барт бара фу юкъедахьа дезаргда.

ШоллагIа раунд йолча хана баьча балхах хьахиннaчоа раьза йолаш ОВД-и НАТО-и делегацеш шоай столицашка цIаяха яле а, цхьайолча позицешка, кхьметтел принципиальни ярашка а, барт ца кхеташ йисар уж.

Масала, НАТО викалаш еррига тIема самолеташ, царна ПВО истребителаш — перехватчикаш — а йолаш, дIаяхара тIехьа латт. Социалистически мехкаша йоах юххьанца моастагIчун лаьттара объекташ йохаергйола ударни самолеташ мара дIаяха езац. Варшавски Договора экспертаща хетачоагIа, цIаьхха тIом болабара а тIатеIIа из бара а хьакъехьа эггара кхераме я къаьстта бомбардировщикаши штурмовщикаши. Долчача тIаман уйла йича, Англии Франции яние а раьза яц ядерни герз лелалургдола шоай самолеташ дIаяха.

Малхбузера партнераш, кхычахьа латта СССР-ен США-и тIема низаш кIезигдарца эскара дукхала кхоачам оттабе гIерташ хиларо лоравала везача оттаву. НАТО союзни мехкашка дола французски, британски, канадски, бельгийски, нидерландски эскараш кIезигдара дош хIана хьоадац?

Цул совгIа, къоастаде дезаш дукха лоархIаме технически дешаш а да. Масала, малагIчох лархIа еза «керттера йола тIема танк»? Мишта лархIа йоагIа цу классагIа йола яйга а еза - йоккхий а машинаш? Цу тайпара хаттар оттаде йиш я «тIема самолета» хьакъехьа а. Артсистемай спискана юкъе йоккхийча топий еррига калибраш е аллха йоккхий яраш хьоргья? Цхьан ханна къоастае езаш тIема кхоачамашка тIахьожам лоаттабара пропускной пункташ, инспекционни группаш, царна юкъера бувзама система хьаяра проблема а. Лоацца аьлча къоастадала дола хIама кхы а дукха хила мег я.

Из мичча бесса дале а, дIалоацаш латта тIаргерта болх ба безаш а.

Владимир НАЗАРЕНКО.
(АПН).

ТУМГОЕВ Мухамад

Керда стихаш

ХЬОНА УЛЛУВ ХУРГВА СО

ДІа-хьа йода никъ бийхка
Бартайоало езар хьо.
Жа-доахан карта лийхка
Нах мутІахьбе безар хьа.

Нускал дена гІад баха
Хьовза безар хьа маьрцІей,
Хьаьший коара дІабаха
Цхьана диса дезар вай.

ДІайода ха юхазза
Даха ховшаргдар хьоца,
Керда дезал цІа дизза
Кхебеш хургдар вай хьоца.

Вахара ко бе делла
Долхаш хургбар воайла барт
Вай лергацкха зовделла
Хозаш хургдар дегай гарт.

Цхьана йоккха ха дагаеха
Хоза елалуш хургьяр хьо
Хьа безамо карвихьа
Хьона уллув хургвар со.

Калинински области Бежецки районера Еськи яхача юрта баха нах шоай юрт йилла ди дездеш ба. Іилманхоша яхачох цу юрта 1000 совгІа шу даьннад. Къоаношта дагайоагІа дукха ритуалаш, ширача ханара обычеш, иштта, цар безамца лораду къаьнара барзкъаш. ХІанз юртара нах ди тІехьа дІаухаш ба. Пенсионерка Антимонова Зинаида Андреевнас къаьнара къамаьл дара обычи меттаоттае лаьрхІад. Из Іан сайрийна шоай новкъостех цаІ йолча хьаьший гулбалар да. Кхалнаха шоай кулг-говзал гойташ цхьацца хІамаш ду, кагирхоша иллеш доах, халхабувл. Цунна 12 сагах латта хор вІашагІийолла вІаштІехьдаьннад, цу юкъе керттерча даькъе ветеранаш ба, цар дукха дицденна къаьнара иллеш меттаоттадаьд.

Из деррига а III-ча Ерригсоюзни самодеятельни художественни творчества фестивала гома чу чакхдаьннача цІейна кийчо еш накъадаьлар. Цига дакъа лоацаш дукха хьаьший бар.

СУРТА ТІА: юрта цІей дездеча ена художественни самодеятельноста доакъошхо Борковски культура ЦІен директор Г. А. Исакова.

И. ЗОТИНЕИ,
А. ОВЧИННИКОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

БІИЙГЕХ БОЛА ФАЬЛГ

Кхы сакъердамегІа дола ловзар дий-теш, деша тІехьа кхы дош тІа а тохаш, дувцар, бІаьха муш санна, додаш хилча?... Вай вахаре нийслуш мел долча тамашне хІамаел хозагІа а дикагІа а хет бераштеи бокххийчарпеи фаьлгашка нийслуш дар. Цхьайолча хана цецвоаккхаш, саг Іехаву фаьлго, хІаьта фаьлга тІа дувцаш мел долча тамашне хІамаша дог гІоздаьккхе, вахар сийрдадоаккх. Вахаре нийслуш мел долча хІамаех фантазе хозагІа хеташ боккхий нах шоаш хилча, берий бехк бий-теш фаьлгаш дезаш хиларах? Цудухьа хила а мег фаьлгашка мел дар когашкара керте даьккха хилар а...

ХІаьта, харцахьа лелаш дола бераш соцаде гІерташ хилча, вай гІо-новкъостала фаьлгаш дех...

— Вахаш-текхаш цхьа саг вар, — аьле, дІаболабу Іа хьай фаьлг. Уж дешаш Іа оаллашехьа, цу сахьате мел йола ловзоргаш йита а нйте, бераш тІап, аьле, севц. Мел хоза теник цун бе йоалле, из нийслургьяц шийн хозалца фаьлгашцара турпалашца, мел чІоагІа самукъне заводной машина яле, из тІехьакхуврггьяц фантазена.

Залина, истола тІа ІотІа а йижа, кулгашца корта хьаллаьца, са ца доаккхаш, ладувгІаш я...

ХІаьта Хадчат шакІа яха ягІа.

Залинайна хьалхашка геттара хоза сурташ духьалъовтт, цо гулду уж, ше царех тІехьагІа фу дергда ца ховшшехьа. ТІаккха, цхьа ха яьлча, цІаьхха, из ше цец а йоаккхаш, бІарчча сурт а хиле, духьалъовтт уж цунна. Цун бІаргаш гІув санна кІоаргеи, седкъаш санна къегаши да.

Хадчат дешаех шоаех сакъердам эцаш я. Форда тІара талгІеш санна Іехаю из дешаша. Хадчат массаза а ягІаргьяр, ше ягІийтача, гІадъяхарца шийна хьалхашка увтташ долча сурташка, витрина чу санна хьежаш. Фаьлгага ладувгІача хана цул сатийнагІеи цул сабардолашагІеи кхы бер хургдац.

Дукха хІама юаш, саца ца ховш йолча чан кІоригахи из кхаба геттара хала долаш йолча цун наьнахи лаьца бола фаьлг — бийцар нанас шийн берашта.

Берашта бе-башха дац, мичара даа хІама корадоагІа чана-нанна, из шийн цІа долаш е доацаш я, цар тергал ца еш ют фаьлга тІа нийслуш йола вІашдухвалеяш. Царна шеддар бакъдолаш а хила деззача тайпара долаш а санна хет. Фаьлго Іехабу уж, амма, цунца цхьана баха а Іомабу...

— «Массаза а аз кхаьбай хьо, — йоах фальга турпала, цамогаш хиннача нанас-чано шийн кІоригага. — ХІанз со кІаьдъеннай, эттай, къаеннай... Іа кхаба еза со», — аьле, фаьлг бувццашехьа, берашта бІарахьож нана.

— Бакълув из, — цхьатарра, цхьан оазагІа оал шин йишас, уж кІалийса йола нана ца кхоабаш йита йиш йоацилга тийша ба.

— Мама, фу дил тІаккха чан кІолиго? — аьле, хоатт Залинас, цунна хІанз а тІехь мел йола оазаш нийса дІаала хац.

— Фу дир яхий Іа?... «ЦІагІара ара а яьнна, дуне мел да дІаяхар из. Лелаш, лелаш, цунна духьалнийсвелар къавенна жаІу. Из, зурма а лекхаш, шийн тамашне гаьзарий йоажаеш вар.

— Со зІамига а къа долаш а чан кІориг я, — аьн,-на, Іокадар кІориг, — со кхаба тигац са нанас. Сенах вел хьо? — аьле, мух йоагІа цунна.

— ХІана велац со? Хьо йоккха а низ болаш а я. Иштта йоллашехьа а елхаш а я. Эхь хетаций хьона? Цхьа-ши кІира хьалха вир дайнад са. Хьо цунна чІоагІа тара я. Цун когаметта соца Іергья хьо. ДІаэтте, болх хьабе Іа.

— Са йиш яц хьоца Іе, со нана кхаба езаш я, — аьлар чан кІориго.

— Кхы Іа дош оале, аз еттаргья хьона, — эгІазвода воккха саг. — Гой хьона ер гІадж? Аз хьа букъа тІа еттаргья хьона из...».

Фаьлг цу хьалага кхачарах чІоагІа цец а даьле, кІирденна бІарахьеж бераш шоай нанна. Уж дІахохургдолчох чІоагІа сатувсаш ба.

— Сабарде оаш. фаьлг-м кхы а дІахо бувца безаш мабий, — аьле, елакъеже, бераш теде гІерт нана. Дикадар массаза а зулама котдоалалга а тІех долга а бераш дІаккхетаде гІерт нана.

«ЖаІуно яхар ца дича ца йоала чан кІориг Іулаца йисар. Воккхача саго дукха хІамаш чуйоахка гали ги деллар цунна. ХІара денна беза мухь ги а боаллаш, Іулаца даьгІенашка гІолла лелар чан кІориг. ЧІоагІа бирса вар жаІу шийн гаьзараштеи; Іул лорадеш долча жІалецеи, чан кІоригацеи...

Цхьа бутт гаргга ха яьлар...»

— ХІаьта, нана? Из могаш йоацаш а ше цхьаь а маярий, — аьле, кхералу бераш.

Цхьан бетта дукха а хила тарлу. Бакълув бераш...

— Мама, бутт ца боалаш, цхьа-ши кІира мара даьнна хургдац, — яхаш хьесталу Залина. Из массаза а дикачунга догдоахаш я.

— Бакълув хьо, — йоах нанас, — шин кІира мара гаьзарий йоажаеш хиннаяц чан кІориг.

«Цкъа цхьан сайрийна, малх чубизалехьа. воккха саг тхьайсар. Цо делла «харр» хеза чан кІориг, гІадъяха. шийна мамогта сихха цІаяхар. Цхьа-ши ди доаллашехьа, из цІа а кхаьчар.

— Эхь хетаций хьона, — аьнна, бехк баьккхар цох нанас. — Со цхьаь йита дІаяхаяр хьо. Хьо дІаяхача хана денз сискала буртилг баьнза я-кх со.

— Аз хьайна еначунга хьажа хьо, — аьлар кІориго. — Са ги доалла гали Іодаккха Іа.

Шортта яа а мала а хІама яр гале чу: кІолд, сискал, шура чуйола ши кхабилг, даьтта.

Сахуллашехьа, нана-ча меттара хьал а гІетта, корагІа арахьежача, ков дизза гаьзарий бІаргаяйра цунна.

— Кхера ма ле, уж-м гаьзарий я, — аьлар чан кІориго. — Хьона ма хой, со мел мекъа а набара мел тІера а я, хІаьта гаьзарий коакарта хилча вай моцала довргдац».

Уж дешаш нанас оаллашехьа, заггІе елалу Хадчат. Из чІоагІа раьза я цу гІулакха.

— «Хьажал, из Мутуш да. Из вайца дахаргда. Мел денал долаш да хой хьона из.

— Ай, жІали мадий из,— аьле, эгІазйода нана-ча. — Хьона хаций, оакхарийн жІалеши шоайла барт болаш доацилга?

— Уж-м хьалха хиннараш мадий. ХІанз вай барттайна дезал санна дахаргда.

Кастта нана-ча йийрзар. ТІаккха уж массаварг а цхьана баха хайшар. ЖІалес гаьзараштa Іунал дора, чано яьккхача шурех даьтта а нахча а яьккхе, городе йоххкар. Цхьаккха хІамах ца кхераш, цар бийсаш йоахар эри ара — Мутуш децарий уж лорабеш.

Цкъа царна духьалкхийттар цхьа вокхха саг, из ше цхьаь вар, гонахьа цхьаккха са доалла хІама яцар. Дикка хьежача, царна вайзар жаІу.

— Сона йийзар хьо, — аьлар воккхача саго, — Іа йигай са гаьзарий.

— Аз късал а даь йигарий шо? — хьаттар чан кІориго гаьзарашкахьа а йирза. Гаьзараша корта лостабир. — Уж-м сона шоаш тІехьа яьхкар. Во вахар дарий шун соца?

Гаьзараша гІадъяхарах Іаьха а Іаьха, когилгаш лаьттагІа Іотехар.

— Гой хьона?

— Моцала вала воалл со... яа хІама я сона, — аьнна, дехар дир воккхача саго.

Воккхача саго галенгахьа кулг кховдадешшехьа, хьалха воккхача саго моцал Іовшийта хиннача жІалес церг техар цунна».

— Цунна доагІар да, — аьнна, бакъдир из Залинаси Хадчатеи. — Шийн цамогаш нана йолча дІа ца йохийташ чан кІориг соцаяь ецарий цо, цул совгІа, цунна гІадж етта безам болаш вецарий?..

«Амма, жаІу чІоагІа кІалвисавар. Цох къахийттача чан кІориго хьайийцар из шийн дезале».

— Шо харцахьа а ца лелаш хуле, аз кхоана кхы а фаьлг бувцаргба шоана, —аьнна, чакхбаьккхар нанас шийн фаьлг.

Нана фаьлг бийца йоаллашехьа, берашта набара тар кхет. Фаьлга турпалаш, цкъаза бераш заггІе делийташ, цхьайолча хана цар бІаргаш гІайгІане дерзадеш, гІанахьа духьалбоагІа бераштa...

Р. ПЛИЕВА.

Спорт

ФУТБОЛ

Шоана дагадоагІаш махиллара, хьалхара круг чакхбаьнначул тІехьагІа Грознера «Терек» ворхІлагІча моттиге яр. Шоай группе шоллагІа моттиг яьккхача командал дукха тІехьайнсаяцар из. Цо тешам болийтар дІахо йодача хана вай футболистий гІулакхаш тоалургхиларах. Цул совгІа, шоллагІа круг цІагІа дІаболабора грозненцаша.

Новкъа дале а, ца аьлча далац вай командацара массехк саг дІакъаьста хиларах. Уж ба І. Садаеви Р. Идигови. Цамогаш ва М. Куртаев. ХІаьта массанена ховш мадий мел доккха дакъа юкъехьора цар «Терека» толамашта. І. Садаев дуккхача шерашка бомбардир вар. Цо 2-3 бургац чутохаш матчаш кІезига яцар. ХІара ловзаре дикача оагІорахьа белгалбоалар Р. Идигови М. Куртаеви. Футбол езараша шоайла хеттар: «Мишта ловзаргья вай команда уж боацаш?»

Цу хаттара жоп делар укх деношка С. Орджоникидзе цІерагІча стадионе «Терекаи» Семилукерча «Химикаи» юкъе хиннача матчо. Хьаьший, ховш махиллара, турнирни таблица чакхйоаллача ба. Дале а, дІаяхача туре Астрахане моттигерча «Волгараца» ловзаш котало яьккхаяр цар. Цо тешал дора «Химик» эсалчарех йоацалга.

Из иштта долга хьахьекхар матча хьалхарча миноташа. Хьаьший юххьанца денз фусамдаьй наІараштa тІагІерта болабелар. Цхьайолча хана хеталора цар аьттув баргболаш санна. Цхьабакъда, хьалхара тайм дІайолаенна пхийтталагІа минот йолча хана, Гладкий Олега теха бургац хьалаца маганзар семилукций вратара. Счет 1:0 хилар.

Баьккхача толамо деташ айдаь бола «Терека» футболисташ тІа-тІа дукхагІа атакаш е баьлар. Хьалхара тайм чакхъяла гаргагІертача хана, грозненски футбола ветерана В. Колядкос шоллагІа бургац чутехар «Химика» наІарашка.

ШоллагІча тайме ловзара сурт хувцаделанзар. Цхьабакъда, Іимерцача дено, дегІа Іаткъаш йолча йІовхало дукха низ дІабийхар футболисташкара. Гуш дар, шаккъе команда чІоагІа кІаьдъенналга. Дале а, стадионе баьхкарий саготде дезаш хиланзар, хьинар кхо ца деш ловзар фусамдай а хьаьший а.

АргІанара котало яьккхар Грознерча «Тереко». Укхаза дагайох укх тайпара уйла: ма дика хургдар хьоашалгІа бахача а иштта кайоалаш вай футболисташ ловзаре. Халахете а, цу даькъе дукха ледарлонаш я.

Турнирни таблице цхьацца хувцамаш хиннад. Шийн активе 27 очко йола «Терек» шин мутІа лакхагІа латт хІанз. Гьана даргдийте из? АргІанара ши матч Курскеи Орелеи дІахьоргья вай футболистaша. ХІаьта цу городашка коталонаш кІезига яьхай цар.

Матч чакхъяьнначул тІехьагІа дІабаха сихбаланзар стадионе гулбеннараш. Цар цІенача дег тІара даькъалбир дукха ха йоацаш дзюдох СССР чемпиона цІи яьккха Дикиев Хас-Мухьмади цун тренер Аюбов ІбрахІими.

М. МУРАТОВ.

ХУВЦАЛУРГДИЙ-ТЕШ ГІУЛАКХАШ?

«Аьхки хьоа ца кхийхкачун — Іай яй кхийхкабац» яхаш да гІалгІай кица. Заводской районера № 58 йолча берий беша болхлой а заведующе а хьоа-м Іай а аьхки а кхехкаш ба. ХІанззе а гІишлошка Іай шийла хургйоацаш кийчо е еза. Из болх мишта бу хьажа масайтта берий беша яхаяр со. Шоай хьал довзаш а из болх дика дІахьош а ба №№ 33, 71, 84 йолча бешамашка. Из болх беш ба цар шефаш «Терек» яха фирма ЖКО. Цу ЖКО кулгалхо Махмудов Ахьмад ва. ХІаьта кхычахьа а иштта дика хургда мотташ № 58 йолча беша яхар со. Бакъда, укхаза сона дайна сурт кхытайпа дар. Укхаза айса бена никъ а бицбелар сона беша сурт дайча.

— Отоплени геттара во я тха, — аьлар беша воспитатель йолча Джульетта Францевна Гусевас. — Масала, дІадахача Іай 9 градус йІовхал мара яцар. Мишта леладе деза укх чу бераш?

ХІаьтта балха хьатІаена керда заведующи я Зинаида Николаевна Герасимова.

ДІадахача шера, август бетта капитальни ремонт яьй укхаза. Беша шефаш СЭМУ я, кулгалхо Федор Николаевич Есаулов ва. — йоах цо.—Даьр фуд? Хьона тегучча тайпара хьабаьнна пайда бац. Кора рамаш цхьалха я, пенаш ийттІа, тІуно йолаш да. ХІаьта берашта кулг-юхь дила моттиг а санузел а, хьагойт сона заведующес, кхаь сага лаьрхІа моттиг, — геттара а зІамига я. Укх чу доададу цхьан группа гаташ. Беша 107 бер да, тІаккха мишта хургда тха гІулакхаш? ХІаьта ремонт ю оаха аьнна болх баьб укхаза. ХІара цІагІа шкафаш яьй тхона ах-ах цІа дІа а лоацаш, фу ду оаха царех. Цу чу хІама юлле а хьазцаш хуле а 3—4 метр бІаьха бола лоами увттабе мабезий тха. Магац из де кхалнаха. 40—50 бер мара хила йиш йоацача беша 107 бер да. Мишта леладу? Хьаувзаш маьнгеш да тха, хала да уж геттара а, цкъа-м шуп га ете яздаьдар из, бакъда, пайда-м хиланзар. Казармашта тара да берий цІенош. Берашта ловзоргаш яц, оаха оахош ца ийцача, хІаьта эггара вогІа дар да санузела юххе тха столови хилар. Арахьара хьачувоалаш хинна ниІ дІа а къайла, коара чудувлаш, ниІ яьккхай тхона. Из геттара а кхераме да, хІана аьлча, укхаза универмаг йоал, цига каст-каста товар дахьаш машинаш ух. Беша корашка кІадаш дадац, болхлошта барзкъа хувца моттиг яц. Эггара аттагІа, паргІатта хІама даа Іоховша моттиг а яц берашта. Уж еррига халонаш хилча ер болх мишта бе безаш ба сона-м хац. ХІаьта отоплени маца тоаергйолаш я ала а хала да, — йоах Зинаида Николаевнас дІахо. — ХІана аьлча соахка капитальни ремонт яьй яхаш тІехьашка тетт из.

Бакъда, цу гІулакха сагота волаш вац е Есаулов а, е районо заведующи вола Колесников Василий Иванович а. Цо дувцар-м деррига а кІалдихьа да.

— Нагахьа санна иштта дувца вай доахке, — йоах Колесникова, — тІаккха-м дуккагІйола бешамаш а школаш а дІакъовла мара мича еза.

№ 58 йола беш Гороно беш я, хІаьта Гороно заведующи йолча Шканова Галина Георгиевнас деш дола къамаьл а саларгІата доаккхаш дац.

— Фу дергда оаха, — йоах Галина Георгиевнас, — города юкъе кхы бешамаш яц. хІаьта хІанз группаш кхы йоккхагІа па хилийтар духьа бераш хьайидац оаха. ХІаьта, Іа маалара, 107 саг а дукха ва цу чу. ХІанз тхона кІеззига салоІам бер да цигара универмаг Ленина проспекте хьалъеш йолча гІишлош дІачуйнхьача, еррига моттиг тхона хьалургхилар.

Цу хІаманга хьежаш, кхы хувцамаш доацаш, иштта гІулакхаш дІадолхе бокъонца дІакъовла езаргья мотт сона беш. ХІана аьлча, ювцаш йола гІишло хьалъеш йола иттех шу да, хІаьта мапа чакхъяргья ховш а яц.

Т. ТАРИЕВА.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Кагий нахи мехкарийи!

Ленина ордени Сийлахь-Даймехка тІема I степена ордени делаеш йолча «Грознефть» яхача объединенe база тІа.

Грозненски № 4 йолча юкъерча профессионально-технически училища кагий нахи мехкарийи деша дІаэцарах хоам бу

Укх профессеех Іомабе:

1. Мехкдаьттен гази лохаш эксплуатационнии тохкамен бурув тохача бурув деттачун гІонча, электросварщика говзал Іомаеш.

2. Буровойшта гІулакх деш вола электромонтер.

3. Электрогазосварщик.

4. Слесарь-авторемонтник.

5. Химически тохкама лаборанташ (мехкарий).

6. Топограф-геодезист.

7. Мехкдаьтта даккхара вола оператор.

Училище дІаэц 8—10 класс яьккха кагий нахи мехкарийи, иштта эскаре гІулакх а даь мукъабаьнна бола кагий нахи.

«Грознефть» яхача объединенeна лаьрхІа кадраш кийчъю училищас. Деша багІача юкъа дешархой барзкъашца а кхачанца а, учебникашца а Іалашбу. Производственни практика дІахьоча юкъа шоай специальностех болх барах даьккха долча алапех 50 процент лу дешархошта. Училище дешаш яьккха йола ха балха стажа юкъе хьош я. Мехкарашта лаьрхІа хьайийла я барзкъаш тега, пазата хІамаш хьае Іомабара йола курсаш.

Училище болх беш я тайп-тайпара йола кружокаш, спортивни секцеш. ЧуІе моттиг йоацараштa лаьрхІа йолаш я дика кхоачам болаш йола общежитии. Юкъера школаш яьха бараштa ткъаьитт сомагара шовзткъе пхе сомага кхоачаш стипенди а лу.

Училища кхо курс яьккхача кагирхоша, толамца экзаменаш дІаенначул тІехьагІа юкъера образовани хилара дола аттестати профессех дола тешали хьаэц. Училище йнстенкккхараш шоай специальностех болх бе бохийт г. Грозне а иштта цун доазол арахьа а.

Училище деша отта безам бараша училища директора цІерагІа дохьийт укх тайпара каьхаташ: заявленни, дешарах дола тешали, характеристикеи, 086-у кепара йола медицински справкеи, вахаш волча моттигера нийца справкеи, паспорти (е бер дарах дола тешал) 3х4 боарам бола 6 сурти.

Хьамсара доттагІий! Дувла тха училище деша! Из йнстенкккхача шо хургда лакха квалификаци йола болхлой.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок.
№ 13, 24, 25 йолча автобусашца «12 участок» яхача остановке кхаччалца ваха веза.
Телефон: 9-54-43-04.

ХЬАМСАРА КИНОХЬОЖАРАШ!

СССР Госфильмофонда, киновидеообъединенe, «Космос» яхача кинотеатро шо хьех августе укх программага хьажа:

4 августера денз 10 августага кхаччалца.

«Погоня» яхача фильмага.

ДІадолалу 8 с. 40 м. — 11.00 — 13 с. 30 м. — 16 —18 с. 30 м. — 20 с. 50 м. яьлча.

11 августера денз 15 августага кхаччалца.

«Вожди атлантиды» яхача фильмага.

ДІадолалу 9—11—13—15—17—19—20 с. 40 м. яьлча.

ФУСАМИЙ ФОНДА ИНВЕНТАРИЗАЦИ ЯР

Технически инвентаризаци яр — из цІеноех йола информаци гулъяр, царна обработка яр, технически хьалага хьажар, цун фу мах ба хар. Цул совгІа, инвентаризаци ю уж гІишлош тІа йолча территорена.

Наьха доалахьарча цІеношта. гІишлошта технически инвентаризаци яра йолча бюрос (БТИ) иштта, пачхалкхен учети отчетностя лелаю. БТИ балхара духхьашхара продукци я технически паспорт, цу тІа даьча тохкамех, гІишлош хьалъярах, цун боарамех йола информаци дІатІахьу. Информаце боарам бокхха ба. Технически паспорта даннех пайда эц цІенош дохкара-эцара, совгІата далара договорашта, тІехьенна дитара тешала оформлени еча хана: халкъа судаша цІенош декъарах дола довнаш къоастадеча хана, лаьттан участках пайда эцара порядок оттаеча хана; архитектура отделаша участке керда цІенош хьалде бокъо ялар дехаш язъяь заявлени ювцача хана; паспортни столаша кердача сага прописка яра дош дувцача хана; страхови органаша цІенах цІи яьнна, е хатар хинна даьча зена боарам къоастадеча хана; мах увттабеча комиссена пачхалкхен, общественни эшшарий кхоачашдара шун лаьттан участок дІа а эцаш цу тІара цІенош дІадоахаш компенсаце боарам къоастабеча хана; жилищни органаша вахара хьалаш тоаде эшаш вола саг квартира учете оттавара дош дувцача хана.

1985 шера 10 февралера № 136 йолча СССР Министрий Совета соцамга хьежжа юртарча моттигашка жилой фонда инвентаризаци еш латт.

Из болх толаме кхоачашбар юртсовета территоре тІарча жилищни фонда пачхьалкхен учет е езача юртарча Советий исполкомех тийша да. Цар наха юкъе кхетама болх бе, БТИ-на новкъостал де деза.

Жилищни фонда паччахьалкхен учет яра болча соцамо оттадаьд технически паспорташ оттадара балхах доагІар цІеной даьша дІалулга. Цхьаболча гражданаша нах бахача цІеношта паспортизаци яра мероприяти теркал яц, цхьайолча хана уж из болх бе, доагІар дІадала ца тугаш кІалхара бовла гІерт.

Законо лерхІ, кхоачашбаьча балха доагІар дІадала ца тугаш хилча декхар нотариальни исполнительни кІийлен тІа хьадоаккхалга.

Жилищни фонда паспортизаци ярца цхьана хьачуденнача документий кІийлен тІа хьаьддача даьшта из доалахье дІачІоагІъеш регистраци ю. Цу тайпарча документех да къаьстача участке шийн доалахье санна индивидуальни цІа хьалдарах даь договораш, нотариально чІоагІдаь цІенош дохкараэцара, совгІата даларах дола договораш, тІехьенна дитарах дола тешал.

Регистраци еча хана цу тайпара документаш ца хуле уж меттаоттадара, царна оформлени яра хьакъехьа де дезараш тІаэцаргда, е лаьрхІа регистрационни удостоверенеш лургда.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 АВГУСТ

ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Здравствуй, музыка!» яха передача.
9.20 — «Садовник» яха художественни фильм.
11.00 — «ЛагІаш».
15.30 — «БІаьшерений кІоаргленашкара» яха г. Орджоникидзера передача.
16.00 — «Ура! У нас каникулы!» яха берашта дола фильм.
17.10 — Документальни фильма премьера.
17.40 — «Ялхайтта шу даланзен боккхагІеи».
18.25 — Мультфильм.
18.45, 22.35 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Сенсация» яха фильм-концерт.
19.45 — «Позици». Ведущи— Г. Боровик.
21.00 — «Ха».
21.40 — Испански операн седкъий, М. Кабалье.
22.50 — «Вай тІехье». Эрсий искусство Англе.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Іилма-довзийтара фильм.
8.45 — Фильм-концерт.
9.30 — Испански мотт. Юмабу 1-ра шу.
10.00 — «Тхоца де, оаха санна де, тхол дикагІа де». ГДР-ра передача.
11.00. 13.00, 23.20 — «Кердадараш».
11.10 — Испански мотт. Юмабу 2-гІа шу.
11.40 — «Четыре танкиста и собака» яха художественни фильм. 3-гІа сери.
12.35 — Мультфильмаш.
13.10 — «Опасный поворот» яха художественни фильм. 2-гІа сери.
14.00 — Телевизионни документальни фильм.
14.30 — Фильм-концерт.
16.25 — Фильм-концерт.
16.50 — Информационни программа (гІалгІай меттала).
17.00 — «Выбор» яха художественни фильм. 2-гІа сери.
18.00 — Информационни программа.
18.25 — Азербайджански ССР Гостелерадио.
19.45 — «Бийса дахьаш хийла шу. Бераш!».
20.00 — СССР Лакхехьарча Совета сесси.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Опасный поворот» яха художественни фильм. 3-гІа сери.
22.50 — Велоспорт. СССР чемпионат.

4 АВГУСТ

ПІАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильмаш.
9.20 — Останкина Концертни студе йоазонхочунца Можаев Борисаца вІашагІкхетар.
10.55 — Сага институт.
11.55 — Усманов Вадима иллеш. Казанера передача.
15.30 — «Подолянка» яхача фильм-концерта премьера.
16.00 — Документальни фильма премьера.
16.25 — Мультфильмаш.
16.55 — «Сакъердаме старташ».
17.40 — Иллеш дІаоал «Антонинана» яхача хоро. Боягарера передача.
18.00 — «Іилма: теори, эксперимент, практика».
18.45, 22.30 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Джунас хаттараштa жоп лу».
19.30 — Кинопанорама.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Тенний театра дуне». 1-ра передача.
22.45 — «Парнасага вуга лагІа» яха дунен халкъаштa юкъера телевизионни фестиваль. 2-гІа тур.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Іилма-довзийтара фильм.
8.35 — Йлли гаьнардари юхерадари.
9.20 — Английски мотт. Юмабу 1-ра шу.
9.50 — Документальни фильма премьера.
10.10 — Мультфильмаш.
10.30 — Английски мотт. Юмабу 2-гІа шу.
11.00, 13.00 — «Кердадараш».
11.10 — Ритмически гимнастика.
11.40 — «Четыре танкиста и собака» яха художественни фильм. 4-гІа сери.
12.35 — Мультфильмаш.
13.10 — «Опасный поворот» яха художественни фильм. 3-гІа сери.
16.30 — Дезала педагогика.
17.00 — «Мары» яха телефильм.
17.10 — «УнахцІено» (гІалгІай меттала).
17.40 — Информационни программа (нохчий меттала).
17.50 — «Вайга хьеж берий беш» яха берашта дола фильм.
18.00 — «Шоана, хьайбаш леладераш!». Концерт (гІалгІай меттала).
18.30 — «СССР Лакхехьарча Совета комитета комиссешка». Беседа.
19.15 — Информационно-музыкальни программа.
19.40 — «Республика кхыъ ла» (нохчий меттала).
20.00 — СССР Лакхехьарча Совета сесси.
21.00 — «Ха».
21.40 — Футбол. СССР чемпионат. «Черноморец» — «Спартак». 2-гІа тайм. Одессера передача.
22.25 — А. П. Чехова произведенеш а спектаклашта. «Попрыгунья» яха художественни фильм.
23.45 — «НТМ». Информационни выпуск.
00.05 — Велоспорт. СССР чемпионат.

Хьамсара новкъостий!

Диц ма ле 1990 шера шоашта «СЕРДАЛО» газет ханнахьа яздайта

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учреждененшкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Кхоаненга дехкаш тІехьа ца а доахаш «Сердало» газет яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителa — 22-85-07; бехктохкама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22 89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00251. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2360.